Rahvusraamatukogu
Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

NÕUKOGUDE ÕPETAJA

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI, EESTI NSV KÕRG- JA KESKERIHARIDUSE MINISTEERIUMI, EESTI NSV RIIKLIKU KUTSEHARIDUSKOMITEE NING HARIDUS- JA TEADUSTÖÖTAJATE AMETIÜHINGU EESTI VABARIIKLIKU KOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 50 (2225) | Laupäev, 13. detsember 1986 | Hind 2 kop. Ilmub alates 25. X 1940

MEIE AMETIÜHINGU XI ARUANDE- JA VALIMISKONVERENTS

Möödunud laupäeval toimus Tallinnas Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu XI Eesti vabariiklik konverents. Ametiühingute Nõukogu Majja oli kogunenud 138 delegaati, kes esindasid meie ametiühingu 68 500 liiget, haridus- ja teadustöötajat, üliõpilast ja keskeriõppeasutuste õpilast.

Konverentsist võtsid osa NSV Liidu Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu Keskkomitee sotsiaalkindlustuse nõukogu esimees T. IZBITSKIH, Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja I. TOOME, EKP Keskkomitee teaduse ja õppeasutuste osakonna juhataja asetäitja V. MARKELOVA, Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu sekretär J. KAARMA, Eesti NSV kõrg- ja keskerihariduse minister V. RAJANGU, ENSV Kutsehariduskomitee esimees E. TŠEREVAŠKO.

Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee aruande esitas konverentsile vabariikliku komitee esimees S. RONDIK. Aruanne puudutas konverentsile eelnenud viieaastast tööperioodi. Selles leidsid erilist rõhutamist NLKP XXVII kongressil ja sellele järgnenud NLKP Keskkomitee pleenumite otsustes kavandatud uute ülesannete, kõrgendatud kohustuste täitmiseks ja oma tegevuse uutmiseks ettevõetu ning töö ümberkorraldamine. Ettekandes ja sõnavõttudes anti kriitiline hinnang tehtule, määratleti ülesanded edaspidiseks.

Alljärgnevalt S. Rondiku ettekandest. Enamik ametiühingukomiteesid on hakanud suuremat tähelepanu pöörama töötajate töö efektiivsuse ja kvaliteedi tõstmisele, teravamalt esile tooma puudusi ja tegema asjalikke uutmisettepanekuid.

Üks põhihoobi, millega aü organisatsioonid mõjutavad töö efektiivsust ja kvaliteeti, on sotsialistlik võistlus. Vabariiklik komitee tegi koostöös meie ametkondadega olulisi muudatusi haridus- ja teadusasutuste XI ja XII viisaastaku sotsialistliku võistluse tingimustes, tulenevalt NLKP Keskkomitee otsusest «Sotsialistliku võistluse organiseerimise, kokkuvõtete tegemise ja võistluse võitjate ergutamise täiustamisest». Oluline tegur võistluse sisukamal korraldamisel oli eksperthinnangu osatähtsuse tõstmine, loobumine punktisüsteemist ja tööle hinnangu andmisel suhtelistele näitajatele toetumisest ning näitajate arvu vähendamine.

Üleliidulisest sotsialistlikust võistlusest võtavad osa kõik meie süsteemi haridus- ja teadusasutused. Häid tulemusi nii üleliidulises kui ka vabariigi ulatuses on saavutanud Narva ja Pärnu linna, Kohtla-Järve, Harju, Pärnu ja Paide rajooni haridusasutuste, TEMTi, Tallinna ja Narva Polütehnikumi, Tallinna Meditsiinikooli ja Majandustehnikumi, Tallinna Pedagoogilise Instituudi, Teaduste Akadeemia Keemia Instituudi jt kollektiivid. Ametiühingu vabariiklik komitee on õppinud tundma ja levitanud võitjaks tulnud kollektiivide kogemusi võistluse korraldamisel.

Kuid sotsialistliku võistluse organiseerimisel ja kokkuvõtete objektiivsuse kindlustamisel on probleemiks teaduslikult põhjendatud metoodika puudumine haridus- ja teadusasutuste tarbeks. Selles oodatakse konkreetset abi nii üleliidulistelt organiteilt kui ka vabariigi teadlastelt. Linnade ja rajoonide haridusasutuste, Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi ning TA Presiidiumi juures asuvad sotsialistliku võistluse komisjonid piirdusid oma tegevuses ainult kord aastas võistlusest kokkuvõtete tegemisega. Sageli on asutusesisene sotsialistlik võistlus väikese tulemuslikkusega, sellesse ei ole kaasatud kõiki töötajaid. Puuduseks on võistluse vähene seostatus haridus- ja teadusasutuste põhiülesannete ja plaanide täitmisega, ebaregulaarne on kokkuvõtete tegemine. Kollektiivide ja üksikisikute sotsialistlikud kohustused on ebakonkreetsed ja tähtajatud.

Uued üleliidulised sotsialistliku võistluse tingimused XII viisaastakuks saabusid meile hilinemisega. See raskendab arvestamist 1986. aastast kokkuvõtete tegemisel.

Ametiühinguorganisatsioonid on tugevdanud tähelepanu asutuste sisemiste reservide leidmisele ja kasutamisele eesseisvate ülesannete lahendamisel. Kuid suhteliselt palju on nn pideva täitmise tähtaegu ning täitmata jäänud ettepanekute osa on küllalt suur Valga, Harju, Paide ja Rapla rajoonis ning Narvas.

Tegusamaks ja konkreetsemaks tuleb muuta teadus- ja tootmisasutustes sõlmitavad kollektiivlepingud ning tugevdada kontrolli kohustuste täitmise üle. Iga täitmata kohustust tuleb käsitada kuerakordset sündmust, aü komiteed peavad olema järjekindlamad oma nõudes võtta vastutusele ametiisikud, kelle süü tõttu kohustus täitmata jäi.

NLKP XXVII ja EKP XIX kongressil toodi välja hulk tõsiseid puudusi nii koolireformi elluviimise sisus kui ka tempos. Üleliidulisel nõupidamisel NLKP Keskkomitees k.a juunikuus märgiti, et liialt pikaks on veninud koolireformi propageerimine, planeerimine ja eeiorganiseerimine. Vähe on reform mõjutanud otsest õpetamist-kasvatamist ja selle tulemusi. See puudutab kõiki ametkondi, aü organisatsioone, töökollektiive. Valmistudes 1987. a toimuvateks meie vabariigi ja üleliiduliseks õpetajate kongressiks, tuleb aü organisatsioonidel kriitiliselt läbi vaadata koolireformi elluviimisel tehtu, võtta meetmed selle kiiremaks rakendamiseks.

Aü vabariikliku komitee erilise tähelepanu all on olnud õppe-kasvatusprotsessi täiustamise, kaadri ja õpilaste töökasvatuse probleemide lahendamine. Selleks on peetud ühisnõupidamisi teiste harukondlike aü vabariiklike komiteedega.

Aü komiteede jõupingutused on suunatud õpetamise ja kasvatamise kvaliteedi järjekindlale tõstmisele, õpilaste kõlbluskasvatuse täiustamisele, 6aastaste laste kooliks ettevalmistamisele ja õpetamisele.

Kooliuuenduses on oluline koht koolieelsetel lasteasutustel, XI viisaastakul rakendati meil juurde 16 600 kohta. 1985. a oli 62,7% selleealistest lastest haaratud koolieelsetesse lasteasutustesse (NSV Liidu keskmine 53,1%). Samas jääb neis asutustes töötavate pedagoogide haridustase maha üleliidulisest keskmisest. Suurenes eriharidusega pedagoogide üleminek teistesse süsteemidesse, mistõttu kasvas üldharidusega töölevõetute arv.

Koolieelsete lasteasutuste aü organisatsioonidel on vaja vältida suurt kaadrivoolavust, parendada lasteasutuste töötingimusi tagamaks laste haigestumise vähenemist, suunata erihariduseta pedagooge edasi õppima. Et paljudes koolieelsetes lasteasutustes töötavad 6aastaste klassid, vajab mitmete probleemide lahendamine lasteasutuste ja koolide aü organisatsioonide senisest tihedamat koostööd. Maarajoonide koolieelsete lasteasutuste töö igakülgseks parandamiseks on vaja efektiivsemalt kasutada nende üleliidulisest ülevaatusest tulenevaid võimalusi. XI viisaastaku iseärasuseks tuleb lugeda uut tüüpi haridusasutuse, lasteaia-algkooli rajamist.

6aastaste koolitulek on toonud endaga kaasa keerukaid probleeme. Osa neist said alguse XI viisaastakul, mil haridusasutustes kulges sisemiste ressursside otsimine aeglaselt: täiendavate ruumide saamine, õigeaegne eakohase mööbli tellimine jne. Olemasolevaid võimalusi ei kooskõlastatud tervishoiuorganitega. Aü komiteed jäid tihti selles kõrvalseisjaiks. Halvasti lahendati neid küsimusi Tallinnas ja Tartus, puudusi esines ka Tartu ja Võru rajoonis.

SVEN RONDIK

XI viisaastakul saadi üldharidussüsteemis juurde 25 500 uut õpilaskohta, kuid II vahetuses õppijate arv oluliselt ei kahanenud. See tulenes õpilaste ja klassikomplektide arvu kasvust. II vahetuses õppijate arv võiks tunduvalt väiksem olla, kui ruumide kasutamistegurit koolides tõsta. Küsimuse lahendamine nõuab aü komiteelt aktiivsemat sekkumist.

Viisaastaku jooksul eraldasid šeff- ja baasettevõtted koolidele inventari muretsemiseks 15,2 miljonit rubla lisaks riigieelarves eraldatule. See võimaldas paremini sisustada ainekabinette, parendada õpetajate töö- ja õppurite õppimistingimusi. Samal ajal on koolides hulgaliselt korrast ära tehnovahendeid. Pooltes eesti õppekeelega koolides ei ole muretsetud lingvafoniseadmeid vene keele õpetamiseks. Üldhariduskoolide aü komiteedel koostöös šeff- ja baasettevõtete aü komiteedega tuleb koolide materiaalbaasi täiustamisse otsustavamalt suhtuda.

Baasettevõtete põhimääruse rakendamisega on suurenenud ettevõtete ja majandite osa koolireformi elluviimisel, kutsesuunitluse ja töökasvatuse täiustamisel. Ehkki süvendatud tööõpetusega on haaratud enamik 9.—11. kl õpilastest ja lõpule jõudmas õppe-tootmiskombinaatide võrgu väljaarendamine, on üldhariduskoolide õpilaste kutseõppe kasutegur üldiselt madal. Lõpuni lahendamata on õpilaste aastaringse ühiskasuliku töö korraldamine, vähe on õpilaste jaoks töökohti tootmises. Äärmiselt aeglaselt kulgeb haridusorganite ja koolide tegevus kutsekoolide ja tehnikumide materiaalbaasi kasutamisel õpilaste tööõpetuses. Üldhariduskoolide ja kutsekoolide, tehnikumide ning baasettevõtete aü organisatsioonide sidemed on enamasti juhuslikud.

Kutsehariduskomitee aktiivse tegevuse tulemusena arenes süsteemi koolivõrk, tugevnes koolide materiaalbaas. Kutsekoolide arv kasvas viisaastakul 36-lt 45-le, õpilaste arv 15,2 tuhandelt 18,7 tuhandele. Peamised probleemid on tootmisõppemeistrite kaadri kindlustamine ja koolide materiaalbaasi nüüdisajastamine, kasvatustöös aga õpilaste õiguserikkumiste vähendamine.

Koolireformi keskne kuju on õpetaja. Pedagoogide haridustase küll viisaastakul tõusis, kuid oma näitajatega jääme üleliidulisele keskmisele alla. Meie päevakoolides on kõrgharidusega õpetajaid 76,2%, kutsekoolides tootmisõppemeistritest kõrg- ja keskharidusega 74%. Tunduvalt alla vabariigi keskmise on õpetajate haridustase Võru, Põlva, Haapsalu ja Pärnu rajoonis. Vabariikliku allavusega linnadest on kõige madalam õpetajate haridustase Tartus (kõrgharidusega 79%)!

Möödunud 2 aasta praktika koolireformi ellurakendamisel on näidanud, et paljude pedagoogide töös ei ole veel olulisi muudatusi toimunud. Takistab aastate jooksul väljakujunenud stamp, ei kasutata kõiki õppetunni efektiivsuse tõstmise võimalusi, ei ole suudetud aja nõuetega kaasa minna.

Kuigi aü komiteed on kohtadel tegelnud metoodikatöö suunamisega, pedagoogikateaduse uusimate saavutuste ja eesrindlike õpetajate töökogemuste propageerimisega, näitab praktika, et sageli ei jõua uus mõte õppetundi ja kasvatusrühma, pedagoogid ei huvitu üleliidulisest ja vabariiklikust erialakirjandusest. Näiteks ametiühingu Tallinna linnakomitee andmeil tellivad linna haridustöötajatest, pedagoogiliste erialade üliõpilastest ja õpilastest (kokku 20 000 inimest) ajalehte «Nõukogude Õpetaja» 2718, ajakirja «Nõukogude Kool» 560 ja ajalehte «Utšitelskaja Gazeta» 668.

Metoodikakirjanduse tellimine, pedagoogikateaduse uusimate saavutuste ellurakendamine on vaja kõikjal võtta aü kontrolli alla, kuulata aü komiteedes pedagoogide arutandeid nende enesetäiendamisest, pedagoogika nüüdisnõuetega kursisolekust.

Sageli ei ole pedagoogide atesteerimine andnud vajalikku efekti õppe-kasvatustöö edasiminekuks, pedagoogid ei täida alati neile atesteerimisel esitatud tingimusi. Mõnes õppeasutuses on vähe tähelepanu pööratud noorspetsialistide kaasamisele kollektiivi ülesannete lahendamisele, nende stažööripraktika on formaalne. Tööst kaadriga peab saama õppeasutuste aü komiteede üks olulisi tegevussuundi.

Aü vabariiklik komitee on pidevalt tegelnud kõrg- ja keskeriõppeasutuste aü komiteede osatähtsuse suurendamisega spetsialistide ettevalmistamise kvaliteedi tõstmisel ja õppurite loomingulise initsiatiivi arendamisel. XI viisaastakul valmistati süsteemis rahvamajandusele ette üle 34 000 spetsialisti, tugevnes kõrgkoolide ja keskeriõppeasutuste materiaalbaas, millega kaasnes nii töötajate kui ka õppurite töö- ja olmeolude paranemine. Kuid suuri puudusi on spetsialistide ettevalmistamise kvaliteedis, nende praktilise töö oskustes. NLKP Keskkomitee 3. juuni 1986. a projekt «Meie maa kõrg- ja keskerihariduse uutmise põhisuunad» seab nendele õppeastustele uued ülesanded. See nõuab ka aü komiteedelt loomingulist suhtumist uuenduste ellurakendamisse, õppejõudude vastutuse tõstmist õpetamise ja kasvatamise kvaliteedi parandamisel, üliõpilastele iseseisva töö tingimuste loomisel, meetmete rakendamist teadustöö intensiivistamiseks, leiutus- ja ratsionaliseerimistegevuse hoogustamiseks, teadusuuringute mahu ja kvaliteedi kasvuks.

Alanud viisaastak peab kujunema murranguliseks teaduse ja tehnika osatähtsuse tõstmisel rahvamajanduses. Käesoleval ajal ei kasuta teadusasutuste aü komiteed veel kõiki kollektiivide mobiliseerimise võimalusi sotsiaalse ja majandusliku arengu kiirendamiseks.

Väga tähtsaks tuleb aü komiteede töös lugeda tootmis-, haridus- ja teadustöö edendamisele kaasaaitamist, leiutus-, patendi- ja litsentsi- ning ratsionaliseerimistegevust, seda eriti nüüdisajal, teaduse ja tehnika progressi kiirendamise viisaastakul.

ÜLRÜ organisatsioonid töötavad paremini TEMTis, TPIs, TA Keemia Instituudis ja Füüsika Instituudis. Kuid paljudes TA instituutides neid loodud ei ole.

Ka üldhariduskoolide õpetajad osalevad minimaalselt ratsionaliseerimistegevuses, kuid nad peaksid selles eeskujuks olema oma õpilastele. Senisest suuremat abi koolidele ja koolivälistele lasteasutustele ootame vastavatelt vabariiklikelt ühingutelt.

Tuleb suurendada aü komiteede aktiivsust uuele töö tasustamise süsteemile üleminekul. Kõikides vabariikliku komitee kontrollitud asutustes avastati palju vigu uue palgajuhendi rakendamisel. Aü komiteedel tuleb tagada, et haridus- ja teadustöötajate töötasu suurendamisega paraneksid ka nende töö efektiivsus, kvaliteet ja tulemused. Avalikustamise ja ühiskondliku kontrolliga tuleb tugevdada nõudlikkust nii juhtkonna kui ka iga töötaja suhtes, samas kindlustada töötajate õiguste kaitse.

Töötingimuste ja töökaitse parandamise ning sanitaar-tervistavate abinõude kompleksplaanid (1981—1985) põhiliselt täideti nii haridus- kui ka teadusasutustes. Eelnenud perioodiga võrreldes vähenes aastatel 1981—1985 meie aü süsteemis keskmine tootmistraumade sagedusnäitaja 30,6%, kaotatud tööpäevade arv 19,4%. On alust arvata, et tootmistraumade 1986. a sagedusnäitaja kujuneb kõigi aegade madalaimaks.

Aastatel 1982—1986 tegi Ametiühingu Keskkomitee pea-tehnikainspektor töötingimuste parandamiseks ja tööohutuse tagamiseks ca 350 ettekirjutust 2800 punktiga, millest põhiosa on käesolevaks ajaks täidetud. Töökaitseprobleemide paremaks lahendamiseks anti vabariikliku komitee eestvõttel välja õppematerjalid «Töökaitse haridusasutustes» ja «Töökaitse üliõpilaste ehitusmalevas» jt.

(Järg 3. lk.)

SELLISTES RASKUSTES SAAB END KONTROLLIDA

Hiljuti toimus J. Kreuksi nimelises Noorsoo Kultuuripalees ELKNÜ 66. aastapäevale pühendatud töökuulsuse aktus. Tänusõnad kuulusid nende viie kutsekeskkooli ehituseriala õpilastele, kes üleliidulise ehitusrühma «Družba Narodov» koosseisus tegid oma tootmispraktika Moldaavia NSVd tabanud 8pallise maavärina tagajärgede kõrvaldamisel.

Vennasvabariikide kutsekeskkoolide õpilased tegid põhiliselt remonttöid, meie omadele anti kaks 9korruselist maja. Alustati maalri eeltöödega, välja pidi jõutama tapeetimiseni. Koridorid pandigi tapeedi alla, toad jäid aga pooleli, sest praktika aeg sai enne otsa.

Eesti NSV Kutsehariduskomitee esimees E. Tšerevaško tänas õpilasi tubli töö eest ja andis meie vabariigi ehitusrühmale mõeldud Moldaavia NSV Kutsehariduskomitee ning Moldaavia LKNÜ Keskkomitee aukirja üle K. Kärberi nim kutsekeskkooli nr 12 meistrile I. Tuulmehele.

ELKNÜ Keskkomitee sekretär T. Porkveli andis Eestimaa komsomoli kõrgeima autasu kutsekeskkooli nr 13 (Pärnus) meistrile U. Ailtile.

Aktusel esinesid Konservatooriumi keelpillikvartett, segakoori «Noorus» kvartett, 12. ja 15. kutsekeskkooli ühise naiskoori kvartett.

Pildil vasakult: K. Link ja H. Atso 13. kutsekeskkoolist, K. Kärberi nim kutsekeskkooli nr 12 meister I. Tuulmees ja sama kooli õpilane Ü. Adrat ning 10. kutsekeskkooli meister G. Slebuhhin Moldaaviapäevi meenutamas.

SAMUEL MÄE

ME HÄÄLETAME RAHU POOLT!

Inimkonnal pole praegu tähtsamat ülesannet kui rahu säilitamine ja kaitsmine meie planeedil. Oma sõna rahu poolt ütlevad ka koolinoored. Täites oma kodanikukohust korraldasid kaks Tartu linna keskkooli, 2. ja 4., ühise rahumiitingu. Et tegemist on sõpruskoolidega, kus õppekeel erinev, toimus kahel õhtul ka kaks miitingut: üks meil, teine 4. keskkoolis. Kutsutud oli palju külalisi ning oodatud olid ka teiste Tartu keskkoolide õpilased.

Miitingul kanti ette sõnalismuusikaline kompositsioon «Olgu jääv meile rahu ja meie planeet!» Kõlasid rahuteemalised luuletused ja laulud. Sõnalise osa esitasid 4. keskkooli õpilased õpetaja A. Krjukova juhendamisel. Muusika eest kandsid hoolt 2. keskkooli vokaalansamblid ja segakoor, mida juhatas meie muusikaõpetaja, vastne ELKNÜ pedagoogikapreemia laureaat Riho Leppoja.

Luuletused olid põimitud ringkäiguks minevikus, tänapäevas ja tulevikus. Kindla sõnaga astusid neiud ja noormehed välja iga inimese õiguste eest tööle, õnnele ja armastusele. Meeldetuletusena kõlasid luuleread, mis jutustasid miljonite inimeste kannatustest Suures Isamaasõjas. Ent kõigile on teada, et ka pärast Teist maailmasõda pole vaibunud pommimüra ega kuivanud valupisarad. «Meie, tänased keskkoolinoored, soovime, et mitte kusagil ja mitte kunagi midagi sellist enam ei korduks. Tahame loota, et meie soov ei kõla kurtidele kõrvadele . . .»

Luuletused vaheldusid muusikaga. Kõlasid populaarsete heliloojate tuntud rahulaulud «Rahu vajavad kõik», «Kuni pole hilja», «Me laulame rahust». Kompositsioon lõppes ühislauluga, maailma demokraatliku noorsoo hümniga.

Õhtu lõpus tänati osalisi ja juhendajaid ning seejärel kirjutasid kõik esinejad ja pealtvaatajad alla ühisele rahuläkitusele, mis saadeti ajalehele «Komsomolskaja Pravda».

Rahumiitingu peamine organisaator oli Tartu 4. keskkooli vilistlane, praegune meie kooli vene keele õpetaja Anna Krjukova. Hiljem temaga vesteldes selgus, et sellelaadseid üritusi on ta korraldanud juba aastaid. Seekordne õhtu oli 13. (4. Tartu 2. keskkoolis). Teeneka pedagoogi tulevikuplaanides on juba Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäevale pühendatud üritus.

OLARI KOPPEL,
M. Härma nim
Tartu 2. keskkooli abiturient

TEADMISI TÄIENDASID KOOLITÖÖNÕUKOGUDE ESIMEHED

Tallinnas toimus vabariiklik seminarnõupidamine Punase Risti Seltsi koolitöönõukogude esimeestele. Seminaril esinesid haridusministri asetäitja Albert Tükk ja tervishoiuminister professor Vaino Rätsep. A. Tükk märkis, et koolides on vaja Punase Risti tööd tõhustada. PRS algorganisatsiooni tööplaan peaks olema üks osa kooli üldtööplaanist, hõlmates järgmisi küsimusi: üldine sanitaarolukord, hügieeniharjumuste kujundamine, tervishoiuteadmiste andmine, loenguline propaganda, kohtumised meedikutega, alkoholismi ja suitsetamise vastupropaganda, PRS aktiivi väljaõpe, sanitaarpostide töö. PRS algorganisatsioonid saaksid senisest rohkem kaasa aidata, et lasteasutused oleksid puhtad ja et taidetaks päevarežiimi.

Professor V. Rätsep rääkis Tervishoiuministeeriumi ja Punase Risti Seltsi koostöö täiustamisest. Rahva tervis sõltub laste tervisest. Muret tekitab, et elanikkonna sanitaar-hügieeniline kultuur näitab langustendentsi. Paremini tuleb korraldada tervishoiuprofülaktikat, parandada sanitaarpostide ja -salkade väljaõpet, tulemuslikumalt rakendada PRS aktiviste. Paremat korraldust vajab sanitaarharidustöö noortega ning võitlus kahjulike harjumustega.

Eesti NSV PRS Keskkomitee aseesimees Gunnar Sukles rääkis saavutatust ning puudustest tasuta doonorluse ja sanitaarformeeringute väljaõpetamisel. Vähe on tasuta doonoreid üliõpilaste ja pedagoogide hulgas.

Eesti NSV PRS Keskkomitee esimees Ursel Vagur tutvustas NSVL Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liidu X kongressi materjale ning kavandatud ülesandeid. Parandada tuleb sanitaarpostide ja -salkade ettevalmistamist, tihendada koostööd tervishoiu-, sotsiaal- ja haridusasutustega ning tsiviilkaitsestaapidega.

Oma tööst rääkisid Rakvere ja Jõgeva rajooni PRS koolitöönõukogu esimehed.

PRS Keskkomitee töötajad Tiit Vajak ja Erna Holster tutvustasid uut koolitöönõukogu põhimäärust ning muudatusi Punase Risti Seltsi põhikirjas. 10—15aastased on nüüd noorliikmed. Nad saavad liikmepileti tasuta ja liikmemaksu ei maksa. Alates 16. eluaastast maksavad PRS liikmed aastas 30 kopikat maksu.

AINO EHALA

KAKS KÕNELUST KONVERENTSI DELEGAATIDEGA

Konverentsi vaheaegadel ajasime töist juttu paljude delegaatidega. Neist kahe mõtteid ja muljeid tahaks täna jagada meie lugejatega.

ESIMENE KOHTUMINE.

Vähemalt kolmel viimasel konverentsil, millel ajakirjanikuna osalenud olen, leian Kohtla-Järve rajooni ametiühingute saadikute hulgast ikka üles Mäetaguse 8kl kooli matemaatikaõpetaja, nüüd verivärske NSV Liidu haridustöö eesrindlase ELLE SOOLEPA. Kuidas see ametiühingutöö päris alguse sai?

25 aastat tagasi tulin Tallinna Pedagoogilise Instituudi lõpetamise järel Mäetagusele ja nagu tol ajal väikeses maakohas ikka, ei päritud sugugi, kas noor koolmeister oskab või suudab ühiskondlikke ülesandeid täita. Juba 1964. a pandi töö- ja töökaitse komisjoni juhtima. Tundsin end vette visatud kassipojana, sest ametiühingutööst polnud suurt aimu, töökaitsest veel vähem. Ju ma siis oma matemaatiku järjekindlusega hakkama sain, sest 1969. aastast olen täitnud haridustöötajate ametiühingu rajoonikomitee esimehe ülesandeid. Vaid 2 aastat — 1981.—1983. aastani olin sekretär. Nüüd vähemalt oskan teiste kogemustest õppida ja koolikomiteede esimehigi õpetada.

Kui nüüd nii staažikalt rajoonikomitee esimehelt pärida, mis ametiühingutöös kahe viimase konverentsi vaheajal muutunud on?

Muutunud on palju. Nii hoobilt ei oska kõike kohe tähtsuse järgi ritta seada, aga vaatame veidi ringi.

Võtame või sellesama maja. Esimest korda peetakse konverents ametiühingute päris oma majas. Muidu pidime ju ikka Õpetajate Maja saalidega leppima. Mäletate, üleelmine, IX konverents peeti TPI esinduslikus aulas. Aga sedapuhku esmakordselt nii pidulikus õhkkonnas. Juba see loob meeleolu. Suureneb ka ametiühingu autoriteet delegaatide silmis.

5 aastaga on koolielus palju uuendusi ellu viidud. Alustame koolireformist. Tõusid õpetajate palgad. Kooli tuli 6aastane. Vahetasime ametiühingudokumente ja läksime üle uuele liikmemaksude tasumise süsteemile. Uued suunad ametiühingutööle andis NLKP XXVII kongress. Neist peamegi alanud aruandeperioodil juhinduma.

Oleme märgatavalt muutnud tööstiili. Paberimajandust on vähemaks jäänud ning töö konkreetsemaks saanud. Vabariikliku komitee juhtimine on asjalikumaks muutunud. Oleme saanud palju metoodikamaterjali, eelkõige organisatsioonilise töö kohta. Tänu just selle komisjoni tublidele eestvedajatele Niina Arumeelele ja Ludmilla Goronkovale. Oleme tutvunud kolleegide tööga Harjus, Paides ja Rakveremail. Taoliste töökogemuslike õppuste korraldamine kohtadel annab palju praktilist kasu. Ka koolikomiteede esimeeste õppused on tõhustunud. Varem nägin kurja vaeva, et kedagi seminaridele saata, nüüd kipuvad ise, lausa vägisi.

Kohtla-Järve haridustöötajaid on viimastel aastatel sotsialistlikus võistluses eriti silma paistnud. Mis rajooni koolielus muutunud on?

Oleme metsatagune kant, koolid suurele maa-alale laiali pillutatud. Aga seda enam püüame kokku hoida. Õpime üksteiselt ja küünalt vaka all ei hoia keegi. Mäletate, et meie koolijuhid tulid välja üleskutsega — direktori iga tund olgu lahtine. Neidki kogemusi oleme jaganud. Inimesed on loovamalt tööle hakanud. Koolide ainebaas on täiustunud.

Tunnen seda omast käest. Eriti nüüd, kui juba mõni aasta töötame uues koolimajas ja mul on oma äranägemise järgi sisustatud ainekabinet. Praegu on koolis 194 õpilast ning õppetöö käib eesti ja vene keeles. Tulevikus kasvab vene õppekeelega osa keskkooliks üle. Eesti õpilased suuname naabrite juurde Iisakule. Sel viisaastakul kasvas keskkooliks ka Toila kool.

Tõsi, sotsialistlikus võistluses oleme maarajoonidest mitmel korral võitjaau maitsnud. 1985. aastal õnnestus pälvida üleliiduline võitjalipp. Ega tänavugi kehvemini tööd tehtud.

Ometi on meie töös üks asi, mida praegusel uuenduste ajal karvavõrdki muuta ei tahaks. See on mõistev ja asjalik koostöö rajooni haridusosakonna ning selle tasakaaluka ja koolielu põhjalikult tundva juhataja Hans Tilgrega.

TEINE KOHTUMINE

Meie ajalehe konverentsipäeva numbris märkis Tallinna haridustöötajate ametiühingu liider Peeter Grass linnakomitee presiidiumi liikmete hulgas 4. keskkooli direktorit EVI VEESAART. Konverentsi vaheajal ajasime kunagise kolleegiga ametiühingujuttu. Küsisin otse — mis koolijuht konverentsilt igapäevatöösse kaasa võtab ja kuidas ühingutöö direktoriametiga kokku passib?

Taskuraamat sai märkmeid päris täis. Tähtsamatele kohtadele jutte alla veetud ja mõni koht küsi- või hüüumärkidega kirjuks tehtud. Sügavalt järele mõtlema sundis AÜN sekretäri Jaak Kaarma kõnetõist lausutu, et mõnel pool pole ametiühinguliidritel veel päris selge, kus oleme kaasaaitajad, kus eestvedajad. Ja veel toonitas ta ametiühingukomiteede otsese kohusena seista hea õpetaja prestiiži, tema töö-ning elutingimuste, normaalse, intriigivaba õhkkonna eest kollektiivis.

Olen veendunud, kui ametiühingukomitee koolijuhti eespool öeldus abistab, laabub kollektiivi töö häireteta. Õpetaja tööpäevad on pingelised ja ühingu üks ülesanne ongi stressi maandada, vaimset ja kehalist potentsiaali taastoota.

Oma koolis oleme püüdnud õpetajat ümbritseda inimliku tähelepanuga, süvendada eelkõige õpetajates oma kooli tunnet.

Ja seda polegi nii vähe. Meil on ajapikku välja kujunenud kindlad tavad. Igal aastal peame augustikuu õppenõukogu koosolekul meeles kooli tugitalasid. Kui õpetaja on meie koolis töötanud 10, 15, 20 või 25 aastat, saab ta meeneks nimelise sulepea (nimi ja aastaarv sisse graveeritud). Minul isiklikult on laekas juba 2 taolist reliikviat.

Oleme välja töötanud oma kooli atribuutika: kleebised, vimplid, embleemid. Kõrgeim autasu on kooli nägusalt kujundatud tänukiri, millega peame kolleege meeles eriti tähtsate sündmuste puhul. Võib tunduda pisiasjana, ent ainult üks näide. Meie teenekas vene keele õpetaja Valentina Turištševa töötab lepingu alusel 3. aastat Mongoolias. Vahepeal tähistas ta oma esimest juubelit. Kui suvevaheajale saabus — läksime õnnitlema ja andsime üle kooli tänukirja. Kolleegil tulid pisarad silma, et oma kool teda meeles pidas. Paljude autasudega pärjatud õpetaja kinnitas — see on minu kalleim autasu.

Õpetaja vajab tähelepanu ja tunnustust. See tiivustab teda veelgi paremini, loomingulisemalt töötama. Raekojas korraldati õpetajate päeval vastuvõtt linna autasude kätteandmiseks. Järgmisel päeval tuli staažikas kolleeg minu juurde: «Olin esimest korda nii pidulikus õhkkonnas, täna kohe tahan tundi minna.» See on veel üks tõik tunnustuse tähtsusest.

Aga veel üks näide, kus bürokraatlikke raame seame. Atesteerime õpetajaid. Komisjonist käib läbi 35 inimest, meil on ülaltpoolt luba autasustamiseks ja tunnustuseks esitada 10. Aga võib-olla vajab sellel õppeaastal ergutamist hoopis 20. Mida ütlen ma õpetajale? Ometi peaks koole rohkem usaldama, sest kolleegid ju tunnevad õpetajat põhjalikumalt kui inspektor, kes tavaliselt annab õpetaja tööle hinnangu paari tunnikülastuse põhjal.

Ajapikku on meie koolist välja kujunenud omamoodi juhtivkaadri sepikoda. Oleme andnud rajoonile ja linnale komsomolitöötajad, kes nüüd juba aastaid parteitööl. Meie õpetajad on olnud Silvi-Aire Villo, Evi Soo, Annela Laht.

Viimastel aastatel on juhipositsioonile asunud kooli ametiühinguliidrid. Eesti keele õpetaja Helmi Kelle juhtis kooli ametiühingukomiteed ja kutsuti rajooni haridusosakonda inspektoriks (tõsi, nüüd on ta taas meie koolis tagasi). Kehalise kasvatuse õpetaja Haljand Hallismaa edutati kooli ametiühinguliidri kohalt 54. keskkooli direktoriks. Minu koolijuhiks saamine pole erand, tundsin selles kolleegide usaldust ja toetust.

Tahan vaid öelda, et koolijuhil on asjalikust ametiühingukomiteest suur abi, just õpetaja eest hoolitsemisel. Ja see on tänapäeva koolis väga oluline.

Muljeid vahendas
ÜLO TIKK

Pildil: Fotomeenutus konverentsi vaheajalt, kui vestlemas näete haridustöötajate Rakvere rajoonikomitee esimeest Olev Lippu (vasakult), Tallinna 4. keskkooli direktorit Evi Veesaart, Kohtla-Järve rajoonikomitee esimeest, Mäetaguse 8kl kooli matemaatikut Elle Soolepat ja endist Valga rajoonikomitee esimeest, Valga 1. keskkooli õpetajat, Eesti NSV teenelist õpetajat Leonhard Venti. Mõlemad viimatinimetatud valiti Eesti NSV ametiühingute XIX kongressi delegaatideks.

TALLINNA ÜLIKOOL
Akadeemiline Raamatukogu

KASVATUS-JUTTU

KASVATUSTÖÖST JA OMAVALITSUSEST MITME KANDI PEALT

Moskva 292. keskkool on heas kirjas kõigi kasvatustöö suundade poolest. Kummatigi väidab kooli direktor Ljudmila Brusnik: «Ikkagi on neid suundi liiga palju. Sageli kisume end ürituste vahel lõhki, püüdes täita kõiki ettekirjutuja instruktsioone. Selle üleorganiseerituse tõttu on raske töötada. Kasvatustööplaanid paisuvad täiendavatest kuudest, dekaadidest ja nädalatest. Õpilased väsivad ürituste üleküllusest.»

Tema arvates algab õpilasomavalitsus täpsest ja arukast planeerimisest. Õpilased mõtlevad kollektiivselt välja ettevõtmised, teevad ettepanekuid, millest parimad viiakse ellu. Nii peaks vähemalt olema. Tegelikkuses on aga teisiti: ülaltpoolt on aegsasti antud hulk kohustuslikke üritusi. Õpilased mõistavad, et nende eest ei pääse kuskile, ettekirjutatu tuleb täita. Tuleb välja nii, et neid omaalgatusele kutsudes ei anna me tegelikult võimalust end ilmutada.

Nimetatud koolis anti aktivistidele täielik vabadus planeerida üks kuu oma äranägemise järgi. Ettepanekud olid täiesti standardsed — needsamad ekskursioonid, vestlused, kohtumised. Miks polnud värskeid ideid? Aga sellepärast, et õpilastel on välja kujunenud harjumus: neid kästakse ja nemad täidavad. Mitmed ei teinud üldse ettepanekuid, mis kujutab erilist mureprobleemi, sest nende puhul ei tea kunagi, kas nad on altid heale või halvale.

Mõni aasta tagasi küsiti Leningradi koolijuhtidelt, mis neid segab töötamast? Arvamus oli üks: üleorganiseeritus, ülalt tulevate korralduste suur hulk. Aega on läinud, koolireform on teoksil, kuid probleem on jäänud endiseks. Juhtnööre ja üritusi on veelgi rohkem, «kohustuslikkus» takistab tööd endist viisi.

Mitmed direktorid ei taha omavalitsusprobleemist rääkida, peavad teemat raskeks ega pole selleks valmis. Võib-olla ka küsimuse lihtsustamise tõttu, sest paljude kujutluses on omavalitsus vaid «omavalitsuspäev», mil õpilased mängivad iseseisvust, asendades õpetajaid, õppealajuhatajaid, direktoreid.

Ljudmila Brusnik suhtub «omavalitsuspäeva» koolis eitavalt, sest see on ühekordne üritus. Korraldati ja unustati. See ei soodusta mingil moel õpilasaktiivi, kollektiivi kujunemist, sest see ei vasta omavalitsuse kujunemise vajalikele etappidele. Oletame, et ühe päeva istub üks õpilane direktori kabinetis, teine kujutab endast õppealajuhatajat, kolmandad õpilased annavad õpetajate rollis tunde, aga mis edasi? Mida see päev nende elus muudab, mida õpetab? Kasvatusefekt on null, sest nn omavalitsuspäeva kunstlikud tingimused on liiga kaugel tegelikkusest, kooli argipäevast.

Et kollektiiv liiguks edasi, isetäiustuks, et omavalitsusorganid ei kaotaks aktiivsust, on mainitud koolis loodud «avaliku arvamuse instituut», kuhu kuuluvad kõige autoriteetsemad õpilased. Õpilasorganisatsioonide tegevust pidevalt analüüsides õpilased jälgivad, küsitlevad, mõtlevad, üldistavad, annavad hinnangu. See, mis täiskasvanuile tundub õnnestununa, ei pruugi vastukaja leida õpilastes. Ja vastupidi.

Siit tekib otsene üleminek pedagoogikakandidaat Vladimir Žukovi mõttekäigule, et meie koolides esinevad õpilased ja õpetajad ikka veel kahe vastandliku suurusena. Tegelikult peaksid nendeks poolteks, kelle huvide eest seisab õppe-kasvatusprotsess, hoopiski olema **õpilase isiksus** ja **ühiskond.** Ja neid osapooli ei saa juba vastandada. Pedagoogide ülesanne on ju igati soodustada isiksuslike ja ühiskondlike huvide teostumist, stimuleerida nende lähenemist. Ühtaegu isiksuse usaldusisikuna ja ühiskonna esindajana esinedes peab õpetaja kaasa aitama sellele, et kasvatus maksimaalselt soodustaks õpilaste individuaalsete kalduvuste ja võimete arengut ning et need omakorda omandaksid sotsiaalse tähendusega värvingu.

Kuid enamikus koolides, nagu märgib V. Žukov, on see «õpetaja pool» ikkagi ainuvaldav kõige ülejäänu üle. Täheldatakse ühiskonna strateegiliste huvide pidevat asendamist koolis osa õpetajate ja koolijuhtide kitsalt ametkondlike kutse- ja juhtimishuvidega. Kohati näib, et kõik, millest koolielu koosneb — tunnid ja koduülesanded, hinded ja päevikud, laupäevakud ja komsomolikoosolekud, pidu- ja argipäevaettevõtmised — on välja mõelnud õpetajad ja et need eksisteerivad eranditult õpetaja jaoks. Õpilased ise on selles elus lihtmadrused õpetajate suurel ja ebamugaval galeeril.

Tohutu kirjade hulk, mida saavad meie noorsooväljaanded, kõneleb rohkest ebaõiglusest ja õpilaste vääritimõistmisest.

Moskva rahvusvahelise filmifestivali ajal töötas ka 12—15aastaste õpilaste žürii. See väike žürii, kes töötas täiesti sõltumatult suurest, ülistas filmi, mis avas noore õpetaja suhted 5. klassi õpilastega. Film ei olnud midagi erilist ega tulnud auhinnaliste hulka, mistõttu lastelt küsiti valiku kriteeriume. Vastus kõlas: «Seal oli selline hea õpetaja ... Oleks meil selline ...» Seejuures ei tähendanud hea kõikeandestavat ja -lubavat õpetajat. Meie modernsetes suurkoolides jääb õpetajatel puudu inimlikust peenetundelisusest ja huvitatusest õpilase suhtes.

Pool häda on see, kui õpilase reageeringust taipab õpetaja kohe, et midagi pole korras ja veidi maharahunenult annab järele, muudab karistust. Aga kui mitte? On ju õpilane täiskasvanu ebaõigluse suhtes, mida toetavad teadmised ja võim, tegelikult kaitsetu. Õpetajate abistamiseks on kirjutatud ja kirjutatakse sadu normatiivdokumente, milles on paljudel lehekülgedel kirjas õpilase kohustused. Ja nagu märgib V. Žukov, pole seni ühtki, mis oleks kirjutatud abiks õpilasele ja milles oleksid kirjas tema kui suveräänse isiksuse, kui õppe-kasvatusprotsessi osalise, kui klassi- ja koolikollektiivi liikme, kui suure koolimaja täieõigusliku elaniku konkreetsed õigused.

Teame, et mitmetes välisriikides oli ja on klassivanemal «veto» õigus õpetaja tema arvates ebaõiglase korralduse kohta. Tüüpilistes konfliktolukordades (suuline küsitlus, kodutööde kontroll jne) on õpetaja ja õpilase vahemeheks korrapidaja. Ja kuigi seda tehakse pigem õpetaja huvides, on sellest kaheldamatu kasu ka õpilasele. Muidugi pole tänapäeva nõukogude kooli õpilasele igal sammul vaja mingit koosseisulist arbiitrit õpetajaga suhtlemiseks, sest meie ühiskonnas pole õpetajate ja õpilaste huvid erisuunalised. Kuid ikkagi on praegu vaja ülekoolilist organit, kellel on volitused õpilaste huvide eest seismiseks. Organit, kelle poole võiksid õpilased oma murede ja probleemidega pöörduda ning kes suudaks neid mõista ja aidata. Selliseks organiks peaks saama praegune õpilaskomitee.

Muret teeb seegi, et klassikollektiivide kasvatus ei tee õpetajatele au. Õpilaskollektiivi liitmine ei leia sageli kohta kasvatustöö kurikuulsate «suundade» hulgas, millest tänapäeva kool juhindub. Stavropoli psühholoogid esitasid hiljuti õpilastele küsimuse: «Kas sinu klass on üksmeelne?» Tulemus hämmastas isegi pedagoogikast kaugel olevaid inimesi — mitte ühestki 500 (!) klassist ei saanud teadurid jaatavat vastust.

Õpilaskollektiivide lõtvus, killustatus ja pedagoogiline laokilejäetus on üks peamisi põhjusi, miks õpilasomavalitsus koolides areneb aneemiliselt. Võtame õpilaskomitee, korrapidajad, klassivanemad. Kas võib sageli näha tegelikke õpilasjuhte, õpilaskollektiivide esindajaid, koolielu tõelisi organisaatoreid? Õpilasomavalitsuse «eesrindliku kogemusega» kokku puutudes on ikkagi olnud tegemist vaid majandus- ja olmefunktsioonidega, õpetajate korralduste täitmise järelevalvega. Üsnagi kurb ja naljakas on kohati näha, kuidas noored organisaatorid matkivad mõningaid õpetajaid: on tähtsust täis, karjuvad klassikaaslaste ja nooremate peale või ilmutavad pugejalikkust.

Just see aktiivi pööratus näoga õpetaja, mitte aga õpilase poole, see tema tegevuse administratiivne-distsiplinaarne kallak ongi praegu omavalitsuses kõige ohtlikum.

«Omavalitsuses ei saa näha üksnes korrapidamist koolis, võitlust korra eest. See on vana, juba revolutsioonieelne pedagoogiline traditsioon kasutada õpilasomavalitsust üksnes õpetaja abistamiseks, üksnes korra hoidmiseks. Meile on aga vaja sotsiaalset algatust ja loomingut! Omavalitsus algab entusiasmiga vastuvõetud ideest. ... Ent johtub niigi: õpilastele antakse omavalitsus, ja teisel päeval algavad süüdistused: «Olete halvad korrapidajad! Iseseisvusetud! Meie omal ajal ...» Loomingulise omavalitsuse puhul pole kedagi süüdistada, kõige eest vastutavad võrdselt nii õpetajad kui ka õpilased, tegemist on koostööga.»

See tsitaat on pärit UG k. a 29. novembri numbrist, milles Dnepropetrovski oblasti Podgorodnõi 5. kooli direktor R. Podbolotova ja pedagoogikakandidaat O. Gamarin edastavad 11 alajaotuses pealkirja all «Omavalitsus ja koostöö» eespool nimetatud kooli kogemusi kõigi teiste tarvis. Omavalitsuse pakutav variant, mida oleme ka varem oma ajalehe ja ajakirja veergudel tutvustanud, on suunatud enesekasvatusele ja peremehetunde kasvatamisele.

Mõnikord mõeldakse, et kõige tähtsam on kollektiivile õigused anda. Kuid see on alles esimene samm, toonitavad autorid. Et omavalitsus teostuks, vajaneb kindlustada õpilaste arutluste ja tegude iseseisvus kollektiivi kogu elukorraldusega, demokraatliku juhtimisstiiliga. Omavalitsus nagu õppeainegi nõuab õpetajate ja õpilaste suurt koostööd.

Kui kollektiiv on valmis omavalitsusele asuma, soovitakse vastu võtta midagi õpilaste ja õpetajate ühisdeklaratsiooni taolist. Lõpetuseks kõnealuse kooli deklaratsioonist mõned väljavõtted:

«... Õpilased on inimesed. Õpetajad on inimesed. Tähendab, me peame õpetama ja õppima inimesteks jäädes ...

... Me kõik, nii õpilased kui ka täiskasvanud, ei taha, et elu meie koolis oleks tulvil asjatuid muresid, et see ka edaspidi oleks ühekülgne, igav.

... Hoolitsuses meie kodu eest on nii õpetajad kui ka õpilased võrdsed, kõik tema elanikud on peremehed. Me tahame teha koostööd, elada sõpruses, ühtse kollektiivina, kus inimesed rõõmuga töötavad ja üksteist abistavad — õpilased õpetajal õpetada, õpetaja õpilastel õppida, kus austatakse soove ja arutatakse arvamusi, kus lastevanemaid ei kurvasta ei õpilased ega õpetajad.

... Me tunnistame iga inimese õigust eksida ... Me kasvatame endas oskust vigu tunnistada.

... Me kõik, õpetajad ja õpilased, oleme ustavad seltsimehed, kes põlgavad pettust, auahnust, kadedust ja tühja lobisemist.

... Niisiis oleme kõik ühe poolt. Me ei taha elada vana moodi. Aga kuidas uut moodi? Uut moodi saab, kui õpetajad ja õpilased on nõus kandma ausat vastutust üksteise eest, tegema oma ja ühist tööd südametunnistuse järgi, töötama loominguliselt (milleks muidu?).»

Oleks tore, kui igas koolis leitaks mahti õpilasomavalitsusele õige koha ja funktsioonide leidmiseks see materjal hoolikalt läbi uurida.

Loetu põhjal
HELGI ROOTS

HARIDUS-MINISTEE-RIUMIS

Eesti keele ja kirjanduse komisjon pidas oma koosoleku 4. detsembril.

ÕTÜ eesti filoloogia sektsiooni tööst rääkis KKI vanemteadur Maie Kalda, kes on sektsiooni juhatanud selle loomisest, 1980. aasta sügisest saadik. Tänavu sügisel võttis õpilasteadurite juhendamise üle Toomas Help KKIst. ÕTÜ ühendab noori, kes soovivad põhjalikult tegelda neid huvitava alaga. Eesti filoloogia sektsiooni peamised uurimisvaldkonnad on rahvalooming, keele- ja kirjandusteadus; põhiline töövorm on individuaalne uurimistöö, mille tulemused kantakse ette töökoosolekuil. Igal kevadel korraldatakse ÕTÜ teaduskonverents, kus ettekandeile järgneb põhjalik arutelu. Eesti filoloogia sektsiooni õpilasteadurite tegevust on tutvustatud ajakirjanduses (nt «Keel ja Kirjandus», «Looming»), televisiooni ja raadio kaudu. Kavandatud on õpilastööde avaldamine eraldi kogumikuna. Leiti, et keele- ja kirjandushuvidega õpilased, kes sooviksid mõnd probleemi põhjalikumalt uurida, võiksid ühendust võtta sektsiooni juhataja T. Helbiga. Ka emakeele- ja kirjandusolümpiaadidel silmapaistnud õpilased võiksid ÕTÜs oma tööd jätkata. Parim propaganda ÕTÜle oleks, kui koolid kutsuksid õpilasteadureid oma õpilastele esinema.

Kõrgkoolide sisseastumiseksamite tulemustest andsid põhjaliku ülevaate Valve-Liivi Kingisepp (TRÜ) ning Heldi Tamm (TPedI). Kirjalikul eksamil said TRÜsse pürgijad valida 5 teema vahel (2 vabateemat, 1 teema eesti, 1 vene, 1 väliskirjandusest), TPedIs anti 4 teemat (2 üldteemat, 1 teema eesti, 1 vene või väliskirjandusest). TRÜs kirjutati 1361 kirjandit keskmise hindega 3,79, TPedIs vastavalt 821 ja 3,5. Ettekandjate arvates ei tohiks õpetajad leppida kirjandiga üleüldse, vaid peaksid nõudma just teemale vastavat, et õpilased harjuksid läbivat mõtet järgima, olulist ebaolulisest eristama, oma mõtteid korrektses ja ladusas emakeeles väljendama. Et küsimus on väga aktuaalne, tutvustavad V.-L. Kingisepp ja H. Tamm sisseastumiseksamite tulemusi vabariigi emakeeleõpetajatele edaspidi ka ajakirjanduses.

Lõpuks andsid ülevaate oma tööplaanidest kolme komisjoni esimehed: Hoide Sikk rääkis ainekomisjoni, Viivi Maanso ja Anne Nahkur õppekirjanduse komisjonide plaanidest käesoleval õppeaastal.

ENE SEPP

NÕO KOOL 300

«Auväärt iga on sul kanda, suitsutarest kasvand sa ...»

(Nõo kooli hauluist)

Nõo keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kooli ajaloo uurija Agnes-Asta Marand:

«1686. a asutas üks üheteistkümnest esimesest Forseliuse seminari lõpetanust Nõos kihelkonnakooli maalaste õpetamiseks. Õpetamine katkes Põhjasõja ajal. 1720. aastatel asus lapsi õpetama Hire Hans. Üle sajandi anti kooliharidust köstrimajades. 1811. a valmis esimene koolimajaks ehitatud maja.

1844. a avati Nõos II astme kihelkonnakool, kus valmistati ette koolmeistreid ja vallakirjutajaid. 1883. a lõpetati uue koolimaja ehitus ja koolijuhatajaks asus helilooja ja köster Aleksander Läte (töötas sellel kohal 1900. aastani), 1920. a reorganiseeriti kool kõrgemaks algkooliks (3., 4. ja 5. kl), millele hiljem lisandus nii 6. kui 1. ja 2. klass. 1934. a valmis koolimaja, mis praegugi internaadihooneks. Kooli asus juhatama lastekirjanik Edur Tasa.

- 1944. aastast töötas kool 7-klassilisena.
- 1951. a asus direktori kohale Kalju Aigro.
- 1953. a loetakse keskkooli sünniaastaks.

Kooli kasvamisega jäi maja kitsaks. 1963. a asuti tööle praeguses koolihoones. Juba järgmisel õppeaastal alustasid tööd matemaatika ja füüsika süvaklassid, kuhu võeti õpilasi kogu vabariigist. Aasta hiljem rajati arvutuskeskus, kuhu TRÜ mahakantud arvuti «Ural» üles seati.

- 1971. a valmis internaadihoone, 1983. a arvutuskeskuse maja.
- 1982. a läks Kalju Aigro pensionile, kooli asus juhtima senine füüsikaõpetaja Enn Liba. Nõo keskkooli on lõpetanud ligemale 2000 õpilast.»

Õpetajate ajalehe lugejatele ei ole tänase Nõo kooli saavutused teadmata-tundmata. Edukalt on nende õpilased kaitsnud kooli au ülevabariigilistel täppisteaduste olümpiaadidel. Üleliidulistel olümpiaadidel ei ole osalenud võistkonda ilma Nõo õpilasteta. Parimad parimate seast on jõudnud rahvusvahelistele võistlustele. Kõrgkooli vastuvõtueksameil on Nõo õpilased alati heade teadmistega silma paistnud.

Nõo keskkooli endine direktor Kalju Aigro ja praegune Enn Liba.

Mälestuskivi koolile. K. RAUA fotod

300 aastat on auväärt iga. Juubelipidustused algasid juba märtsikuus kõnevõistlustega teemal «Arvelauast arvutini», kus osales ka Tartu rajooni teiste keskkoolide õpilasi. Aprillis toimus 5 kooli (Tartu 1., 2., 5., Viljandi 1. ja Nõo kk) õpilasteaduskonverents. Oktoobrikuu lõpupäevadel klassidevaheline teatejooks, otse oktoobripühade eel sõprusfestival Valmiera 4. ja Jurmala 1. keskkooli osavõtul.

Detsembri esimesse nädalasse mahtusid Edur Tasa nim pioneerimaleva konverents, aastapäevaaktus õpilastele. Ettevõtmised kulmineerusid laupäeval: Nõo kalmistul mälestati kooli endisi õpetajaid, avati mälestuskivi koolimaja ees, toimus õpilaskontsert ja pidulik aktus vilistlastele ja külalistele. Seal meenutas kooli ajalugu õpetaja A. Marand. Sõna said kooli endine direktor, paljude uute ideede autor ja elluviija K. Aigro ning tema töö vääriline jätkaja E. Liba. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. Rüütel andis koolile edu eest sirguva põlvkonna õpetamisel ja kommunistlikul kasvatamisel ning 300. aastapäeva puhul Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja. Haridusministri I asetäitja F. Oper oli mitmeid au- ja tänukirju kaasa toonud koolile ja tema õpetajatele. Ta andis vanemõpetaja H. Keerutajale NSV Liidu haridustöö eesrindlase rinnamärgi. Ka EKP Tartu Rajoonikomitee I sekretäril P. Tarrel ja Tartu Rajooni RSN Täitevkomitee esimehel J. Korgil oli tervitussõnade kõrval üle anda auja tänukirju kooli endistele ja praegustele õpetajatele ning töötajatele.

Tervitusi, kingitusi ja lilli tõid Tartu rajooni mitmete koolide, Viljandi 1., Tartu 2. ja 5. keskkooli esindajad, ELKNÜ Tartu Rajoonikomitee, Nõo sovhoos, Atmosfääri ja Astrofüüsika Instituut ja paljud telsed.

Aktusel öeldi ilusaid sõnu koolile, tema juhtkonnale ja õpetajatele. Ilusaid sõnu, mille taga tõde, tööga teenitud tunnustus. See oli päev, mil õpetajad kohtusid oma endiste õpilastega. Päev täis naeratusi ja lilli. Lähte keskkooli direktor P. Laanes ütles oma tervituses: «Tänase päeva nimel tasub pedagoogitööd teha.» Tõepoolest.

Küsisin õpetajatelt ja vilistlastelt, mida Nõo kool neile andnud. Alljärgnevalt mõned vastused.

Lembit Tartes, matemaatikaõpetaja 1952. aastast. «Nõo koolile olen andnud kogu oma elu, saanud siin võimaluse eneseteostuseks. Tänu asjast huvitatud õpilaste töötahtele, meie kooli erilisele vaimule, olen võinud töörõõmu tunda ehk sagedamini kui mõne teise kooli õpetaja.»

Iiris Mürk, Eesti NSV Sideministeeriumi arvutuskeskuse vaneminsener, **Leini Pihlak,** EKE tehnokeskuse vaneminsener. Mõlemad lõpetasid Nõo keskkooli 1967. a (süvaklasside I lend) ja TRÜ matemaatikateaduskonna. «Tulime 15-aastastena kodust kaugele, saime siin inimesteks. Meile jätkus kodusoojust, õpetajate hoolt. Õppimine oli meil alati au sees. Kogu eluks saime selgeks, et tulemuste saavutamiseks tuleb vaeva näha, mitte esimeste raskuste peale käega lüüa.»

Johannes Kitsing, tootmiskoondise «Liviko» tsehhijuhataja, lõpetas 1944. a Nõo 6kl kooli. «Juba meie ajal valitses koolis hea ja sõbralik töömeeleolu. Nõo päevist on palju sõpru ja ka nooremate koolivendadega olemas tõeline õlatunne.»

Mati Muinaste, Eesti NSV Rahandusministeeriumi arvutuskeskuse programmeerija. Lõpetas Nõo keskkooli 1973. a, edasi TRÜ matemaatikateaduskonna: «Nõost sain head teadmised reaalainetes, suhtlemisoskuse ja õpetused kogu eluks. Arvan Nõo õpilaste elu tüki vaimsemaks kui teistes koolides.»

Heiki Abel, TPI raadiotehnika eriala I kursuse üliõpilane, **Margus Arak,** TRÜ I kursuse füüsikatudeng, **Aldo Nõu,** TRÜ I kursuse jurist. Kõik nad lõpetasid 1984. a Nõo keskkooli, astusid kõrgkooli ja teenisid seejärel armees. «Nõo kool paneb inimese mõtlema, õpetab oma võimeid tundma ja pürgima eneseteostusele. Siit saime enesekindlust, julgust eesmärkide saavutamiseks, kollektiivitunde. Nõo õpetas sõprust ja seltsimehelikkust hindama. Selline side ei ole ainult ühel ajal õppinute vahel, vaid kandub üle kõigile selles majas koolis käinutele.»

Vaike Reemann, Eesti NSV Riikliku Etnograafiamuuseumi töötaja, Nõo vilistlane 1970. a, lõpetanud TRÜ ajalooteaduskonna. «Ülikoolis õppimise ajal mõistsin, et olin Nõo koolis õppinud märksa loogilisemalt mõtlema kui mu kaaslased. Ka praeguses töös ei ole mul tänu korrastatud mõtlemisele raskusi asjade paikapanemisega. Küllap olen selle eest võlgu reaalainete süvendatud õppimisele ja Nõo kooli vaimule.»

Küllap needki, üsna juhuslikult valitud ütlemised on kildusõnad 300aastaseks saanud koolile, tema õpetajatele.

AIME RUUBEL

NOOR ÕPETAJA—KINDLASTI ÕPETAJA

Sulge sundis haarama 15. novembril «Nõukogude Õpetajas» ilmunud Ülenurme keskkooli direktori T. Kerstna artikkel, kus pealkirjas öeldu seati kahtluse alla. Vabariigi pedagoogiline üldsus tunneb autorit kui nõudlikku ja suurte kogemustega koolijuhti. Seetõttu oleks oodanud üldiselt teadaolevate puuduste veelkordse ja ereda väljatoomise kõrval konkreetseid ettepanekuid olukorra parandamiseks teistelegi pedagoogide ettevalmistamisega tegelevatele asutustele peale kooli.

Meil on kombeks veeretada süü ühelt instantsilt teisele — kodu koolile, kool kodule, kõrgkool koolile, kool kõrgkoolile jne. Et selline pallimäng päris hästi õnnestub (partnerid võrdväärsed), on veenev tõend, et oma sõna on öelda kõigil. Ei tohiks hetkekski unustada, et kogu haridussüsteemil on ühine funktsioon — ühiskonna taastootmine kõrgemal tasemel.

Seepärast oleks loomulik, et kõik pedagoogikaga tegelejad (nii teoreetikud kui praktikud) pakuksid välja, mida (nendest sõltuvalt) oleks vaja paremini (teisiti) teha ja mida saaks juba praegu muuta, ootamata, kuni muutuvad õppeplaanid ja programmid, hariduse sisu, õpetaja asend ühiskonnas, kogu suhtumine. **Kutsume üles sõna võtma kõiki, kellel on mõtteid, ettepanekuid, kes on analüüsinud põhjusi, kelle süda valutab ühiskonna tuleviku või konkreetsemalt oma töö tulemuste pärast.**

Kõrgkoolist saab diplomi noor spetsialist, kellel on teatavad konkreetsed omadused (isiksuslikud), teadmised (teoreetiline baas) ning oskused (praktiline kogemus). Tööaastate jooksul tuleb kollektiivil, kuhu noor õpetaja on tööle suunatud (asunud), neil eeldustel temast kujundada õpetaja. Kindlasti kulub selleks mitte üks ega kaks, vaid tunduvalt rohkem aastaid.

Minnes nüüd konkreetselt õpetaja juurde, ei tohiks unustada, et kõrgkooli astuja tuleb enamasti otse koolipingist, seega on tal meie keskkoolilõpetanu tüüpilised omadused (suhtumine ellu, haridusse, töösse jne). Sellele viitab ka T. Kerstna, rõhutades, et «meie koolidesse on jõudnud see põlvkond noori õpetajaid, kes õppisid keskkoolis ja kõrgkoolis 1970.—1980. aastatel». Nimelt neile aastatele, kui kogu meie ühiskonna jaoks rasketele viidatakse ka NLKP XXVII kongressi materjalides. Peamine, millega koolis rahul ei olda, on noore õpetaja nõrk praktiline ettevalmistus ning mõnikord ka lausa vaenulik suhtumine oma kutsesse.

Järgnevalt püüaksin kirjeldada, mis on Tartu Riiklikus Ülikoolis tehtud ja teoksil, et koolidesse jõuaksid õpetajad, kes seda kõrget nimetust väärivad.

Lisaks üldpedagoogika ja aine õpetamise metoodika kursustele on sisse viidud mitmed eri- ja valikkursused, kus süvendatult käsitletakse pedagoogikateaduse ja praktika olulisemaid probleeme. Auditooriumis ja praktiliselt? Jaa — seminarid, kus üliõpilased lahendavad probleemsituatsioone, reaalsest koolielust võetud olukorrad, millistega õpetaja peab iga päev kokku puutuma ja lahendusi leidma. Analüüsitakse tekkepõhjusi ning pakutakse välja omapoolseid lahendusvariante sõltuvalt konkreetsest (on varieeruv) olukorrast. Kõigil õpetajakutse saavatel üliõpilastel on võimalus õppida tehnovahendite kasutamist.

Alates eelmisest õppeaastast käivitus TRÜs ka PPP — pidev pedagoogiline praktika. Kooli läheb juba I kursuse üliõpilane. II semestril tegeleb ta kasvatustööga (abi klassijuhatajale, töö õpilasklubides, huviringides, abi õpilaskomiteele, komsomoli- või pioneeriorganisatsioonile jm) 25 tundi individuaalplaani alusel pedagoogikakateedri juhendamisel. Lisandub veel 8 tundi videopraktikumi. Viimase eesmärk on anda üliõpilastele algteadmised suhtlemisest. III semestril juhendab juba koolivälist ainealast tööd erialakateeder, ka IV semestril toimub ainealane töö (juhendab erialakateeder), V semestril kutsesuunitlustöö koolis loogika- ja psühholoogiakateedri juhendamisel.

Pärast VI semestrit suunatakse üliõpilane praktikale pioneerilaagrisse ning sõltuvalt teaduskonna õppeplaanist toimub VII—IX semestril põhipraktika, mille ajal üliõpilased töötavad koolis õpetajatena kokku 8—12 nädalat.

Eelnevale toetudes tahaks aga rõhutada, et suur osa sellest, millise õpetaja saab kool, on kooli enda teha. «Pedagoogiline põhitöde on ikkagi see, et iga õppevahend, meetod ja vorm peab rakendust leidma õigel ajal, õiges kohas ja õiges mahus. Selles osas saab pedagoogikateadus anda vaid kõige üldisemad didaktilised ja metoodilised soovitused. Millal see «õige» on konkreetses õpisituatsioonis, seda peab iga õpetaja ise loovalt otsustama vastavaid õpitingimusi arvestades. Siit algab pedagoogika kui kunst.» (A. Kõverjalg. Sirp ja Vasar, 3. okt 1986).

Õpetaja kui kunstnik? Tõeliselt heaks kunstnikuks saab vaid katsetades, õppides, pintsel ja värvid käes, meistri juhendamisel. Nendeks meistriteks peaksid olema õpetajad, kes üliõpilast pedagoogilise praktika ajal juhendavad. Olgu tegemist aineõpetaja või klassijuhatajaga, sõltub tema tahtest ja nõudlikkusest see, kas praktikant on koolis kõik nõutavad päevad, kas ta õpib ära tehnovahendite kasutamise, teeb konspekte jne. Ja lõpuks määrab ju kooli juhtkond praktikandile juhendajaõpetaja ning tal on ka õigus praktikat mitte hinnata, kui selgub, et üliõpilane õpetajaks ei sobi. Miks me seda ei kasuta?

Elus on täisring — kodunt kooli, koolist ülikooli, ülikoolist kooli ja kodu looma. Kogu sellel ringil on noor teda ümbritsevate inimeste mõjutada, kes rohkem, kes vähem.

Lõpetaksin professor A. Kõverjala sõnadega: «Tähtis on see, et me haridusprobleemidele ei läheneks ühekülgselt, ainult mõnest kitsast aspektist, vaid näeksime neid kompleksselt, oskaksime probleemides eraldada ühiskonna sotsiaalse ja majandusliku arengu seisukohalt olulise ning leidma probleemides antud olukorras realiseeritavad ja optimaalsed lahendused» (minu sõrendus. — A. P.).

Kõige eelnevaga kutsume üles andma enda jaoks konkreetse sisu mõistetele **nõudlikkus, eeskuju, veenmine, kommunistlik töössesuhtumine, nõukogulik elulaad** jne, mida kasutatakse kasvatusprobleemide käsitlemisel, ja jagama oma mõtteid ajakirjanduses ka teistega.

ARNE PIIRIMÄGI,
TRÜ pedagoogika kateedri õpetaja

VAHETAME MÕTTEID

PUNALIPULINE BALTI MERE LAEVASTIK EESTI VETE JA SAARTE KAITSEL

45 AASTAT TAGASI

Hitlerlik «Barbarossa» plaan ei näinud ette sõjalaevastiku põhijõudude kasutamist Nõukogude Liidu vastu. Nõukogude mereväebaasid loodeti vallutada maa poolt ja laevastiku põhijõud säilitada võitluseks Suurbritanniaga.

Kummatigi alustasid sõda Läänemerel hitlerlikud merejõud. 16. juunil 1941 väljus Pillau sadamast Eesti vetesse miiniveeskajate ja -traalerite flotill fregatikapten K. Brilli lipu all, et mineerida Eesti arhipelaagi veed. Brill oli Eesti vetes kaubalaevakaptenina aastaid sõitnud ja tundis neid suurepäraselt.

Nõukogude laevad olid sunnitud hitlerliku «Cobra» flotilli tegevust pealt vaatama: kehtis range käsk sakslaste provokatsioonidele mitte vastata.

Üks tundmatuks jäänud mereväelendur ründas siiski keelust hoolimata 21. juunil 1941. a õhtul Tahkuna neemest kirdes hitlerlikku laeva «Brummer». Need olid Suure Isamaasõja vahest küll esimesed lasud.

23. juuni ööl alustasid meie Balti mere laevad miinide panekut Soome lahe suudmes. Suudeti luua miini-kahurväe kaitsepositsioon Naissaarest Porkkalani.

Irbeni väinas loodi samasugune kaitsepositsioon. Miine veesati ka Viire kurgus — üldse 1178 miini.

27. juunil loodi miiniväli Kunda—Suursaare—Suure Tütarsaare liinil.

Vaenlane lähenes aga maismaalt laevastiku peabaasile Tallinnale.

Et Tallinna kaitsmisest on pikemalt kirjutatud, siis käsitlen lühidalt Eesti saarte kaitsmist.

Saartel asus 3. laskurbrigaad, mõned Kikvidze-nim 16. diviisi pataljonid, ehituspataljon, rannakaitse-kahurväelased, meresuurtükiväelased — kokku 23 663 meest. Rannakaitse moodustasid 16 patareid. Garnisoni kasutuses oli veel 8 torpeedokaatrit ja 12 hävitajat I-16, tollal juba vananenud lennukit.

Balti mere kindlustatud rajooni komandörina toimis kindralleitnant A. Jelissejev, endine revolutsiooniline madrus, Talvepalee rünnakust osavõtnu. Teda peeti rannakaitse suureks asjatundjaks.

Nõrgaks kohaks olid garnisoni väikesearvulisus, lennuväe äärmine nappus, kindlustuste puudumine saarte idarannikul.

19. juulil 1941. a andis füürer direktiivi nr 33: «Võimalikult ruttu hõivata Idamere saared, Vene laevastiku baasid.» Saarte vallutamiseks eraldati pioneerivägede kindrali B. Kunze 42. jalaväekorpus, kuhu kuulusid kindral Z. Henneke 61. Ida-Preisi jalaväediviis ja kindral R. Balzeri 217. Ida-Preisi jalaväediviis (mõlemad Saksa väekoondised sõdisid Eestis ka 1944 a), juurde anti raskesuurtükiväge, pioneeriüksusi, langevarjureid, plaanereid, suur hulk lennukeid. Operatsioonis osalesid Soome laevastik ja mõned jäägripataljonid, näiteks dessandis Vormsi saarele.

Hajutamaks kaitsjate nõrku jõude võeti ette mereoperatsioonid «Nordwind» — Hiiumaa põhjarannikul, «Südwind» ja «Westwind» Saaremaa rannikul. Neis osalesid ristlejad «Emden», «Köln» ja «Leipzig».

Lasknud Muhu saare pihta 15 000 mürsku ja heitnud 3000 pommi, maandus Matsalu lahes varjunud vaenlase 61. diviisi luurepataljon amfiibidel Muhu saarele 8. septembril 1941.

Metsikult pommitati Kübassaarel asuvat 43. patareid. Patarei tagalasse maandus 150 langevarjurit. Kuid patareilased lasksid põhja preislaste luurepataljoni mehed ja hävitasid dessandi. Samuti likvideeriti Mustjala piirkonda heidetud langevarjurid.

Kummatigi oldi 22 septembriks sunnitud taganema Salme—Möldri joonele, kus tankitõrjekraav, miiniväljad, 137 kuulipildujat, 37 välikahurit ja üks 120 mm raskesuurtükk.

Saksa ristlejad «Leipzig», «Emden» ja eskaadri-miinilaevad hoidsid kaitsjate positsioone pideva tule all.

Vaenlase laevu tõrjusid kapten A. Stebeli kuulus 315 patarei ja Rahuste patarei.

Samal ajal ilmusid Läänemerele vaenlase laevastiku peajõud: lipulaevaks tollane võimsaim lahingulaev «Tirpitz», lisaks 2 lahingulaeva ja 2 raskeristlejat. Neid kaitsesid miinilaevad ja allveepaadid. Ent sel laevastikul polnud asja Eesti saartega. Leningradi langemist peeti niivõrd tõenäoliseks, et kardeti Punalipulise Balti Mere Laevastiku läbimurret neutraalse Rootsi sadamaisse.

30. septembril piirasid sakslased ümber 3. brigaadi staabi. Staabiülem alampolkovnik V. Pimenov saatis suurele maale viimase telegrammi.

20 meest murdis siiski hitlerlaste piiramisrõngast välja. Jälitatutena kohalikust omakaitsest tegutsesid nad Saaremaa metsades 21. oktoobrini.

12. oktoobril alustasid vaenlase 151. ja 162. rügement dessanti Hiiumaale. Siin oli kaitsel umbes 5500 meest, nende seas ka Läänemere hävituspataljoni võitlejaid. Kaitselahingud kestsid 10 päeva. Saare viimased kaitsjad kogunesid Tahkuna tuletorni manu. Sakslaste mere- ja õhublokaad oli siiski nii tugev, et garnisoni riismeid ei suudetud evakueerida.

Saarte 25 000mehelisest garnisonist evakueeriti 1500 Hankole ja Osmussaarele. Mõned sattusid Rootsi randa.

Vaenlase kaotused Eesti saarte vallutamisel olid erakordselt suured — 25 000 väljaõpetatud Preisi grena

VANKRIT RAUTA TALVEL

Rauta rege suvel ja vankrit talvel — ütleb rahvatarkus. See põhimõte näikse paika pidavat ka Tallinna Oktoobri rajooni õppetootmiskombinaadi haljastuseriala õpingute puhul. Tuleb ju sügis- ja talvekuudel, mil vihur tormab üle välja ja lilled unevaiba all, näha kujutlussilmas haljendavat muru või lillevaipa. Selle ilu loojate kasvatamine ei küsi aastaajast muud, kui et olge pungade puhkemise aegu valmis.

Meie ÕTKdes on haljastuseriala ainulaadne. (Lillekasvatajaid-dekoraatoreid koolitab veel 19. kutsekeskkool.) Uusi erialasid otsiv Oktoobri rajooni ÕTK sai oma baasmajandiks Tallinna Linna Haljasalade Trusti. Õpilased (3., 4., 32., 37., 43., 44., 49., 54. keskkoolist) kombinaadi poolt, kõik muu trustist: õpetaja Ulve Pärn, agronoomiateenistuse juhataja, kes ka programmid koostab ja näitvahendid muretseb; õppeklass lauluväljakul; praktika trusti meistrite käe all. Õpetaja palk ja paberite täitmine käivad kombinaadi kaudu. Mida aga saab trust peale selle, et tema peaagronoom oma põhitöö kõrvalt veel kahel päeval nädalas peab õpilasi õpetama? Ulve Pärna sõnutsi on trust huvitatud haljastajate pealekasvust sest nende kaader kipub vananema. Aga ükski heakorrastatud linn ega asula ei saa läbi haljastuteenistuseta. Vanu enam spetsialistiks ei õpeta. Noored on vastuvõtlikumad. Nii ta ongi õpetuse eesmärgiks seadnud mitte niivõrd heade hinnete tagaajamise kui just elulooduses arusaamise sellega suhtlemise, sõltuvus- ja loodushoiutunde kasvatamise.

9. klassiga alustab ta haljastamise põhialustest, aiakunsti liikidest, haljastuse kujundamise kunstilistest printsiipidest. Õpitakse tundma mulda, õhku ja vett ning toitaineid. Murud puud-põõsad ja lilled haljastuses. 10 klassis õpitakse parkide, metsaparkide, teede, sõõraste kalmistute, memoriaalide tootmisettevõtete, loomaaia, koduaia ja uute elamurajoonide haljastamist, niisi- ning suveliilede kasutamist, nisut ka aiakunsti aialugu. 11 klassis lisanduvad mitmed kõlblusprobleemid. Näiteks kalmistute puhul selgitatakse nende kultuuriväärtust ja kui elu üht koostisosa. Tihti on kalmistu paljusid puuliike sisaldav park. Kalmistust peab saama koht, kus harjutakse käima. Õpilased teevad seal korrastustöid, hooldavad mahajäetud haudu.

Teooriaõpingute juurde kuulub praktika. Õpilased töötavad linnas hajutatult 20 jaoskonnas. Ainuüksi loomaaia 80 hektarit metsaparki annavad metsahooldustöid. 11. kl toimub praktika sesoonselt — aastaaegade kaupa. Aiandeis õpitakse tegema mullasegusid, pikeeritakse taimi. Tallinna aiandussovhoosis nähakse, kuidas toimub tootmine. Iga klassi lõpul on eksam ning viimane — kvalifikatsioonieksam annab haljastustöölise teise järgu. Nii on plaanis, kui tuleval aastal esimese lennuni jõutakse.

Ent kui paljudest tulevad haljastustöölised? Kes lähevad sama ala Jänedale või aednikuks Räpinasse õppima? Kes tüürivad EPA agronoomia poole? Seda näitab aeg, kas kulutused ja haljastustrusti nüüd juba kahe inimese (tuleval aastal ehk kolme) eemalolek oma põhitööst 2 päeval nädalas pingutusi õigustavad.

«Aga kui 50 noort saavad meie koostööst Tallinna linna hoidmise tunde, on ka suur kasu,» ütles Ulve Pärn. «Ehk teevad midagi selgeks ka oma isale ja emale. Me arutame palju linna probleeme: et võetakse kergekäeliselt puid maha; istutatakse majade ette puid ja lilli, kaevatakse peenraid kuhu tahes. Pärast selliseid arutlusi hakkavad õpilased häirivat selgemini nägema. Sageli lasen õpilastel tunni lõpul kirjutada, mis neid linna haljastuses häirib, mida nad paremini ja teisiti teeksid. Kõige rohkem häirib neid lõhkumine, prahitamine, seinte ja trepikodade määrimine. Ühtlasi paneb neid avameelseid kirjutisi lugedes imestama, kui vähe nad tunnevad oma kodulinna. Teatakse ainult oma rajooni. Üks õpilane oli ainult korra Kadriorgu sattunud. Sealjuures on õpilased oma linnaosa üllatavalt suured patrioodid. Mustamäelane kiidab oma mäge ja lasnamäelane leiab oma haljastusvaesusele õigustuse: see parem lihtsalt olla ei saa. Nõmmekas aga ei kujutle oma elu «mägedel». Niiviisi arutledes teritub pilk ehk kooli- ja kodu-ümbrustki nägema. Ei saaks öelda, et koolimajade maaalad korras oleksid. Kuhu on küll kadunud Tallinnas kooliaiad? Kui mina käisin 46. keskkoolis, oli meil korralik kooliaed, kus kasvatasime lilli, juurvilju... Õpetaja viis meid botaanikatunnis aeda, et õpiksime taimi tundma looduses. Ise hoidsime aia korras ja midagi ka ei lõhutud. Praegu aga jääb uute koolimajade ümber nii vähe murupinda, et iga rohukõrre jaoks on laps, kes selle ära tallab. Inimene linnastub, kaotab oma sideme loodusega. Koolimajade hiigelkarbid, kus väga palju lapsi koos, ei soodusta ka suhtlemisoskust. Meie päevade probleem selles ongi, kuidas inimest looduse juurde tagasi viia, tema hingeelu rikastada, nii et temasse mahuks rõõmu ja kurbust. Paraku on vahepeal üles kasvanud üks hoolimatute ja tuim põlvkond. Küll tahaks, et pealekasvav tuleks parem.»

Ulve Pärn, EPA haridusega agronoom, on ise läbi teinud loodusekooli mitu klassi. Pärast 46. keskkooli 8. klassi järgnes Räpina tehnikum, seejärel töö köögiviljakasvatuse brigadirina. EPA diplom tuli kätte töö kõrvalt. Olid mõistagi rasked aastad. Ega praegunegi kerge ole — olla õpetaja, kui pole pedagoogikat ega metoodikaid õppinud. Kuidas oma teadmisi noortele nii edasi anda, et huvi ei raugeks, et neist kasu oleks, et mõlemad pooled vastastikusest suhtlusest rikkamaks saaksid. «Suhtlen noortega kui võrdväärsete ja omaealistega,» ütleb Ulve Pärn. Konflikte pole seni olnud. Nõudlikkuse suhtes hinnaalandust ei tee, hinded paneb teadmiste järgi. Olgugi raske ja tundmata kohas vettehüppamine, on pedagoogitöö midagi talle endalegi õpetanud. Nimelt enesekontrolli, nõudlikkust enese suhtes, sest iga viga võimendub, kui teine selle üle võtab. Töö annab ka erialaselt juurde, sunnib materjale läbi töötama, end aines kursis hoidma, uut kirjandust lugema. Raamatukogu kuulub tema tööpäeva senisest rohkem. Ka näitvahendid, pildid, illustratsioonid vajavad teemasse sobitamist, palju aitab trusti slaidikogu.

Ent Ulve Pärn on õpetades kogenud ka üldhariduskooli vajakut, ainetevahelise seose puudust. Sageli peab ta 5. klassi botaanika juurde tagasi tulema, sest selle sisu on õpilastele kaugeks jäänud. Eriti annab tunda keemiaõpingute pealiskaudsus. Aine on küll läbi võetud, aga elust irdunud. Väga raske on ka arvude suurusjärgu ja suhete mõistmine. Kuidagi ei kujuta, kui pikk on meeter, 10 meetrit, kui palju võiks olla 10 kg, 1 tonn... Esteetilisi probleeme tuleb arutleda värvuste sobivuse, puude-põõsaste kuju ja vormi õppimisel. Slaididelt vaadatakse, kas vaasid sobivad kokku hoone värvuse ja suurusega. Paratamatult peab kunstiajalugu õpetama kas või Kadrioru pargi puhul. Dendroloogia, mullateadus, taimede toitumine, projekteerimise alused ja projekti lugemise oskus — sellestki annab eriala aimu. Ja vähem tähtis pole kutse-eetika — esindada vääriliselt oma asutust, firmat. Haljastustöötaja peab tegema kõike vaikselt, märkamatult, käratult ja puhtalt. Tema järelt enam koristajaid ei ole.

Paljuski ollakse alles algusjärgus. Oma teed otsib õpetaja, samuti ÕTK. Esialgu puuduvad katsetatud programmid, õppevahenditest ja -kirjandusest rääkimata. Ka ei maksta õpetajale välja kõiki antud tunde. Ent kauaks jätkub niiviisi entusiaste? Kas ei peaks ka ÕTK erialade spetsialistid saama pedagoogikakoolituse? Mis juhtub siis, kui baasettevõtete spetsialistid siiski koolmeistritööle ei sobi? Kust võtta uusi? Kõrgkool neid seni ette ei valmista. Neile õpetajatele ka kursusi ei korraldata. Ja kuidas saakski oma põhitööl suurt vastutust kandev inimene pikaks ajaks pedagoogikursustele minna. Nii et on veel seni lahendamata probleeme.

Ometi kiitkem siiralt neid, kes haljastuseriala ellu kutsusid ja selle heaks juba palju ära teinud. Veelgi rohkem tuleks õpilasrühmi juurde tuua. Miks ei võiks olla igas linnas ja rajoonis oma noored haljastajad, keskkonna esteetilised kujundajad. Et meil nende järele on tungiv vajadus, tarvitseb Tallinnas kas või sõita Kopli poole, Männikule... Raudteede ja maanteede äärtest ei maksa rääkidagi. Kõige hullem on see, et juba kipume räämaga harjuma. Mis siis, et umbrohi lokkab, taban end mõnikord mõttelt. Nii on igal pool. Küllap seegi on looduse osa. Aga ometi minu põlvkond mäletab veel niidetud heinamaa ilu ja puhtaid teeveeri. Millise mälestuse anname praegusele põlvkonnale?

MAIMO KALMET

koolireform ellu

MEIE AMETIÜHINGU XI ARUANDE- JA VALIMISKONVERENTS

(1. lk järg.)

Kuid selles esineb veel tõsiseid puudusi ja lahendamata probleeme. Aruandeperioodil toimus 2 surmaga lõppenud õnnetusjuhtumit töötmises (Abja lastekodu, TA Ehitusvalitsus). Suhteliselt kõrge traumatismitase on püsinud Kingissepa ja Jõgeva rajooni ning Tartu linna haridusasutustes. Vähenemistendentsi ei näita lastetraumad (eriti liiklustraumad).

Töökaitsekokkulepped on peaaegu kõikides haridusasutustes ja mitmes TA instituudis formaalsed. Töökaitsekokkulepete ja kollektiivlepingute sõlmimisel ei lähtuta alati reaalsetest võimalustest ja olukorrast, nende täitmise jälgimisel esineb aü komiteede vähest nõudlikkust ja printsiibitust.

Aktiviseerimist vajab administratiiv-ühiskondliku mitmeastmelise töökaitse kontrolli korraldamine haridus- ja teadusasutustes.

Olulisi puudusi on haridustöötajate töökaitsealasel õpetamisel ja sellele järgneval atesteerimisel Tallinnas, Rapla ja Võru rajoonis. Elektrotehnika- ja füüsikaõpetajate atesteerimine elektriohutuses on praktiliselt kõikjal tegemata.

Korduvatest tähelepanujuhtimistest hoolimata ei ole kõigi aü linna- ja rajoonikomiteede juurde loodud ühiskondlikke töö õigusinspektsioone, sh Tallinnas ja Tartus. Samuti ei ole igas asutuses töövaidluskomisjoni. Aü komiteedel tuleb lähema aja jooksul viia töö- ja õppimistingimused vastavusse kehtestatud nõuetega. Eriliselt tuleb hoolitseda naiste töö- ja olmetingimuste parandamise eest.

XI viisaastakul vähenes kõikides meie süsteemides ajutise töövõimetuse päevade arv 100 töötaja kohta: haridussüsteemis 19,8%, TA süsteemis 17,3%, kõrg- ja keskeriharidussüsteemis 16,3% võrra. NLKP XXVII kongressil kavandatu ellurakendamiseks on meil vaja vähendada ajutisest töövõimetusest tingitud tööaja kadusid igal aastal vähemalt 3% võrra. Selleks on välja töötatud ja ellurakendamisel pikaajaline kompleksne sihtprogramm «Tervis».

On paranenud kõrgkoolide ja keskeriõppeasutuste õppurite meditsiiniteenindus. 95% üliõpilastest on profülaktiliselt läbi vaadanud terapeut, kuid läbivaatusesse pole kaasatud erialaspetsialiste. Ka üliõpilased ise jäävad sageli läbivaatusele tulemata, üliõpilaste aü komiteed aga ei võta vajalikke meetmeid. Tallinnas ei ole tasemel õppurite meditsiiniteenindus; aja nõuetele ei vasta Noorukite Polikliinik.

1984. a alustas TRÜ sanatooriumi-profülaktooriumi kõrval tööd ka Tallinna Kõrg- ja Keskeriõppeasutuste sanatooriumprofülaktoorium, kus käesolevaks ajaks on tervistatud üle 3000 õppuri ja töötaja. Tänaseni aga pole seal loodud nõuetekohast ravibaasi. Samal ajal on olemasolevagi kasutamine puudulik. Sanatooriumi-profülaktooriumi tuusikute realiseerimise plaani täidavad halvasti ERKI, TPI, TRÜ, Tallinna Kergetööstuse Tehnikum, TRK jt. See on tingitud aü komiteede ja meditsiinitöötajate nõrgast koostööst. Vabariiklik komitee ei ole seni suutnud koos Haridusministeeriumi ja TAga lahendada VÕTi sanatooriumi-profülaktooriumi ehitamist ja teadustöötajate meditsiiniteenindust.

Haridustöötajate iga-aastase dispanseerse läbivaatusega ei ole veel hõlmatud kõiki pedagooge. Võrreldes teiste haigusrühmadega on lapse hoolduse tõttu esinev ajutise töövõimetuse osakaal suur (1986. a I poolel 26,1%). Töötajate ja õppurite tervise tagamine nõuab aü organisatsioonidelt senisest suuremat tähelepanu ja paremat koostööd meditsiiniasutustega. Vähe eraldab meile Ametiühingute Nõukogu lapse ning vanema ja lapse ravituusikuid.

Halb on sanatoorsete pioneerilaagrite olukord, sest meie vabariigis puudub statsionaarne laager. Laagri koht on igal aastal olnud erinev, see takistab nii organisatsioonilist tööd kui ka laste tervistamist. Aü vabariiklik komitee ei ole suutnud seda küsimust seni koostöös Haridusministeeriumi ja Tervishoiuministeeriumiga lõplikult lahendada.

Täiskasvanute ravituusikutega on haridussüsteem piisavalt varustatud. Dieettuusikute realiseerimise plaan on viimastel aastatel täidetud ja ületatud.

Puhketuusikuid eraldatakse meie süsteemidele koguseliselt piisavalt, kuid ajaliselt ei sobi nendest paljud haridustöötajaile ning sellest tingituna on suur tuusikute tagastamise protsent.

Pärnu 9. 8klassilise kooli ruumes on töötanud haridustöötajate puhkebaas, mida kasutas suve jooksul 550 inimest. Traditsiooniks on muutumas puhketuusikute vahetus Vene NFSV Kuibõševi harukondliku aü oblastikomiteega, mis võimaldab meie haridustöötajail puhata Jevpatorijas ja ravida end Truskavetsis. Asutustel ja nende aü komiteedel on vaja leida rohkem võimalusi oma puhkebaaside rajamiseks suvel ja õppeasutustel baasettevõtete puhkebaaside kasutamiseks.

Väljatöötatud kompleksplaanid näevad ette töötajate elamistingimuste parandamist. Paremini on kindlustatud pedagooge korteritega Harju, Hiiumaa ja Tartu rajoonis ning Narva linnas. Kui 1984. a parandati 506 haridustöötaja elamistingimusi, siis 1985. a 614 oma. Kuid korteritaotlejate järjekorras on veel palju haridustöötajaid. Raskusi on noorte spetsialistide elamispinnaga kindlustamisel Võru, Põlva, Viljandi ja Rakvere rajooni linnades. Endiselt on ebarahuldav õpetajate elamute remontimine. Raske on töötajate elamispinnaga kindlustamine ka TA ning Kõrg- ja Keskeriharituse Ministeeriumi süsteemis. Haridus- ja teadustöötajate elamistingimuste parandamisels oodatakse ka tõhusamat abi RSN täitevkomiteedelt ja baasettevõtetelt.

On töötatud välja ühiselamute materiaalbaasi täiustamise ning kasvatustöö tõhustamise konkreetsed plaanid. Kuid kontrollreidid näitavad, et ühiselamutes on endiselt palju puudusi (Tartu Meditsiinikool, Tartu Pedagoogikakool, TRÜ mõned ühiselamud). Põhiülesandeks jääb tõsta ühiselamute elanike endi vastutust olukorra parandamise eest, kasvatada aü aktiivi kaasabil õpilastes ja üliõpilastes peremehetunnet ja arendada omavalitsust. Selleks on vaja ühendada administratsiooni, üliõpilaste ja õpilaste aü ja komsomolikomiteede jõupingutused.

Lõplikult ei ole lahendatud kõrg- ja keskeriõppeasutuste õppurite toitlustamine. Võru Tööstustehnikumis ei ole õppehoones sööklat ega tööta ka puhvet ühiselamus. Tartu Pedagoogikakooli õpilased saavad koolisöökla süüa ainult kella 15ni. Parandamist vajab ka toidu kvaliteet ja laiendamist selle valik.

Aruandeperioodil toimunud õppiva noorsoo isetegevusülevaatused ja haridustöötajate spartakiaadid andsid tunnistust isetegevuskollektiivide kunstimeisterlikkuse ja repertuaari ideelis-poliitilise suunitluse tugevnemisest ning sporditegevuse elavnemisest. Tunduvalt on kasvanud TRÜ ja TPI üliõpilaste klubide osa noorte kommunistlikul kasvatamisel. Märgiti ära TRÜ üliõpilasklubi (direktor H. Variku) head tööd. Vaja on tõsta Tallinna Haridus- ja Teadustöötajate Maja osatähtsust haridustöötajate vaba aja sisustamisel. Tuleks hakata korraldama ka ülevabariigilisi haridus- ja teadustöötajate taidlusülevaatusi. Aü Võru ja Harju rajoonikomitee ning Narva ja Tallinna linnakomitee jt korraldavad neid regulaarselt.

Häid võimalusi mitte ainult taidluse, vaid loometegevuse kõigi vormide hoogustamiseks annab haridus- ja teadustöötajate aktiivne osavõtt Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäevale pühendatud üleliidulisest rahvaloomingu ülevaatusest.

Käesoleval ajal ei vasta aü komiteede korraldatud kultuuri- ja sporditöö veel NLKP Keskkomitee otsuses «Abinõudest klubiliste asutuste ja spordirajatiste kasutamise parandamiseks» ja «Abinõudest joomarlusest ja alkoholismist jagusaamiseks» esitatud ülesannetele. Materiaalbaas ei ole mõnel pool vajadustekohane, kuid ka olemasolevat ei kasutata alati täielikult. Vaja on hoogustada lihtsamate spordirajatiste ehitamist (eriti ühiselamute lähedusse), kuid paremini kasutada ka õppeasutuste aktuse- ja spordisaale. Kehakultuuri- ja sporditöös on esirinnas Rakvere, Pärnu ja Tartu rajoon. Elavdamist vajab kehakultuurikollektiivide tegevus Tallinnas.

Sama käib ka meie süsteemide karskusühingu algorganisatsioonide töö kohta, millesse on vähe kaasatud aü liikmeid. Käesoleva aasta oktoobrikuu seisuga oli meie haridusasutustes moodustatud ca 400 algorganisatsiooni 5300 liikmega. Kui Tartus oli 46 ja Rakvere rajoonis 32 algorganisatsiooni, siis Põlva ja Kingissepa rajoonis oli neid mõlemas moodustatud ainult üks. Aü linna- ja rajoonikomiteedel on vaja senisest aktiivsemalt teha selgitustööd nimetatud algorganisatsioonide moodustamiseks kohtadel ning aü komiteede aktiivsel kaasalöömisel korraldada rohkem sisukaid üritusi kõigi kollektiiviliikmete, sealhulgas ka juhtkonna kaasatõmbamiseks.

Suvel puhkab meie pioneerilaagrites üle 450 haridus- ja teadustöötaja lapse. Kolmel viimasel suvel on tegutsenud teadustöötajate laste pioneerilaager Muhu saarel. Vabariiklikul komiteel koostöös Haridusministeeriumiga tuleb leida haridustöötajate lastele sobivam pioneerilaagri asupaik (seni on olnud Kilingi-Nõmmel). Oma süsteemi laste kindlustamiseks pioneerilaagri kohtadega on vaja leida lahendus statsionaarse laagri väljaehitamiseks Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumil.

Erilise tähelepanu all oli aü komiteede organisatsiooniline tegevus, juhtimis- ja tööstiili täiustamine, vastuvõetud otsuste täitmise organiseerimine ja kontroll, ettepanekute ja kriitiliste märkuste realiseerimine. Praktiseeritakse presiidiumi väljasõiduistungeid, et paremini avalikustada aü tööd ja kaasata küsimuste lahendamisele võimalikult laiemat aktiivi. On töötatud välja organisatsioonilise töö mitmeid juhendmaterjale.

Mitmetes asutustes ei ole seni õigesti aru saadud töökollektiivi seaduse sätetest, ei ole aktiivselt asutud seadust ellu viima.

Vähene on aü komiteede nõudlikkus administratsiooni suhtes. Vabariiklikusse komiteesse saabunud töötajate kirjad ja avaldused näitavad, et konfliktsituatsioonide tekkimist põhjustavad puudused meie aü organisatsioonide ning asutuste administratsioonide tegevuses. Suur osa neist puudutab elamispinna eraldamist. See näitab, et aü komiteed kohtadel ei lahenda küsimusi ega selgita töötajaile kehtivat korda. Avalduste ja kaebuste arv suurenes Tallinna, Tartu ja Narva linna ning Harju rajooni töötajatelt, vähenes Kohtla-Järve ja Pärnu linna ning Valga rajoonist.

Põhitöö ja sotsialistliku võistluse kokkuvõtted XI viisaastaku kohta näitavad, et meie süsteemides toimus oluline edasiminek. Kuid palju on veel lahendamist vajavat, milleks aü organisatsioonid peavad oma tõhusa panuse andma.

Ettekandes analüüsiti ka õpilaste klassi- ja koolivälise töö ja pedagoogilise propaganda korraldamist, üldsuse kaasatõmbamist kasvatustööle jm. Ülevaates on püütud välja tuua see, mis aü töö aspektist enam rõhutamist leidis.

KUI KIRJAVIHIK HILINEB

Kõik, mis hästi mõeldud, ei ole alati veel hästi tehtud. Kuueaastaste laste kirjavihik «Harjuta ja kirjuta 2», mille käsikiri valmis kaugelt enne kui kõik ülejäänud 6aastastele lastele mõeldud õppekirjanduse omad, ei ole siiani veel koolipingile jõudnud. Õpetajad on raskustes. Mida teha senikaua, kuni vihikud trükist ilmuvad? Ka vihiku autor on üpris nõutu.

Kirjutamine või õigemini selle õppimine vajab näidiseid mitte ainult klassi ees näitamiseks, tahvlilt vaatamiseks, vaid nii väikeste laste puhul kindlasti ka igale koolilauale. Vaja on vihikuid, millest laps võib iga hetk enda kirjutatut ja joonistatut näidisega võrrelda ja oma töötulemusi kontrollida.

Et vihik on üles ehitatud lapse mitmekülgse arendamise põhimõttel, mis ongi kirjutama õppimise üks aluseid, siis jäävad selle trükist ilmumiseni vajaka näpumängud, nuputamisülesanded, eelharjutused, rütmimängud ja palju muud. Rääkimata kirjutamisest endast — kirjutamisest vihikusse.

Et tunde vähegi nõuetekohaselt anda, tuleb õpetajal pingutada, püüda võimalusel kasutada «Karu-aabitsa» juures olevat «Harjuta» vihikut. Kui neid aga ei ole, tuleks võtta 16 joonega vihik ning selle kõrvale ilma joonteta vihik või joonistusvihik mitmesuguste käeharjutuste tegemiseks ja tähtede joonistamiseks.

Alustame sellest, et teeme klassi ees kasutamiseks iga tähe kohta suure nelja ruuduga täheakna. Kahte ülemisse ruutu joonistame suure ja väikese trüki- ehk joonistähe, kahte alumisse ruutu aga suure ja väikese kirjatähe. Nii jäävad kohakuti suur trüki- ja kirjatäht ning väike trüki- ja kirjatäht. See võimaldab lapsel iga tähe õppimisel näha tähe õiget kuju ja võrrelda õpitava tähe eri kirjapilte.

Näidis:

M	m
M	*m*

Tähtede tutvustamist alustamegi sellest, et lapsed saavad teada, et on olemas **suurtähed** ja **väiketähed.** Näitame neid näidistel. Samas räägime, et on olemas **trükiehk joonistähed** ja **kirjatähed.** Lapsed vaatavad näidistelt, millised need on ning mille poolest erinevad ja sarnanevad. Näitame lastele ka **tähestikku,** kus kõik tähed on kindlas järjekorras.

Kui tähtede tundmaõppimisega on juba alustatud, siis võime teha kõike eelnimetatut ka nüüd. On ju igas tunnis iga uue tähe puhul vaja ikka ja jälle seda meetodit korrata. Iga tähe tundmaõppimise ja kirjutamise eel käib analüüs ja vestlus konkreetse tähe iseärasustest ja selle kirjutamisest.

Iga tähe kirjutamist alustame sõrmega õhus, lauaplaadil ja seejärel kriidiga tahvlil. Tahvel on asendamatu vahend kirjutama õppimisel. Eriti vajalik on seinatahvel. Kahjuks on veel lasteaedades 6aastaste 1. klasse, kus seinatahvel senini puudub. Ka väikesed individuaaltahvlid iga lapse jaoks on olulised. Tahvel annab võimaluse joonistada suurelt ja selgelt. Ebaõnnestumise korral on võimalik kustutada ja uuesti korrata. Siis vajamegi vihikuid neis sisalduvate mitmekesiste ülesannetega.

Lapsele tuleb näidata, kust algab iga tähe kirjutamine, kuhu käsi liigub ja kus tähe kirjutamine lõpeb. Tähelepanu tuleb juhtida ka tähe proportsioonidele — kõrgusele, laiusele, tähtede vahekaugusele.

Et meil ei ole võimalik jätkata 2. kirjavihiku eelharjutuste joonistamisega, tuleb kasutada 1. kirjavihiku näidiseid. Lapsed võivad nii tahvlile kui ka joonteta vihikusse või joonistusvihikusse teha eelharjutusi alates 1. vihiku 30. leheküljelt ringi joonistamisest. Lapse käsi peaks muutuma vabaks ja kindlaks. Temas tuleks süvendada kirjutamisoskuse omandamiseks vajalikku julgust ja iseseisvust. Seepärast, kui laps hakkab joonistama ringiharjutust, ei ole otstarbekas lasta tal tahvlile ja vihikusse joonistada ainult 1—2 ringi, vaid teha kriidiga palju ringikujulisi liigutusi kriiti tahvlipinnalt tõstmata. See annab hoogu ja julgust, kindlustunnet ja teeb käe randmest vabaks. Sama saab teha «kringliharjutuse» (lk 40), «propelleriharjutuse» (lk 50 ja 51) ja mitmete teiste harjutuste puhul.

Igas tunnis on vaja korrata ka senini õpitud näpumänge, sooritada rütmiharutusi ja kasutada šabloone, mis aitavad tundi mitmekesistada. Jääme lootma vihiku nr 2 peatset ilmumist.

Kui vihik 2 on koolide ja lasteaedade 6aastaste 1. klassidel käes, tuleb seda kohe kasutama hakata. Vihiku alguse, s. t juba õpitud tähtede puhul, võiks töö toimuda kordamise põhimõttel kiirendatud korras.

Töö 2. kirjavihikuga «Harjuta ja kirjuta» peaks kestma kuni 6aastaste 1. klassi lõpuni. Järgmisel õppeaastal 2. klassis aga jätkub töö juba «Kirjatehnika vihikuga».

IMBI MUHEL,
PTUI algõpetuse sektori teadur

ELUKUTSE PÄEV

Pärnu 9. 8kl koolis on toredaks tavaks elukutsete päev. Igal sügisel käivad 4.—8. klassi õpilased seffettevõtetes.

Tänavu on käidud õmblusvabrikus, leivakombinaadis, linakombinaadis, trikotaaživabrikus, piimakombinaadis, elamuehituskoondises ja EKE Pärnu Eksperimentaalses Elamuehituskombinaadis. Viimane on alles aasta aega töötanud uus ettevõte, kus valmistatakse puitplaate. Elamuehituskombinaat on üks väheseid ettevõtteid Pärnus, kes suunab kutsekoolidesse oma stipendiaate.

LEO TAEL

AGARAMAD RAVIMTAIMEDE KOGUJAD

Hästi koguti tänavu ravimtaimi Valga rajooni koolides. Ettenähtud 1900 kg ületati enam kui 300 kiloga.

Tublimad olid Restu 8kl kool (juhendaja-õpetaja Helgi Suviste) ja Otepää keskkool (Tiiu Sander).

Parimad kogujad olid õpilased Maili Pruks Lüllemäe ja Alar Suviste Restu koolist, kes kumbki andsid üle 7,5 kg kuivatatud ravimtaimi.

HEIKI JOHARI

VILJANDIMAA KOGEMUS

«Huvitun teie kooli algklassidest,» teeb kooliinspektor, keegi teine volitatud tulija või ka ajakirjanik oma tuleku põhjuse teatavaks N kooli direktorile. N kooli direktor: «Juhatan teid oma asetäitja juurde, mina algklassidega ei tegele.»

Vahest polekski meie suuremates koolides niimoodi arenevas tavadialoogis midagi iseäralikku, kui kooli esimese juhi sõnu «ei tegele» võiks tõlgitseda mitte täht-tähelt. Aga enamasti on just nii, nagu öeldud — ei tegele. On kuuldud põhjendustki: ei tunne algõpetuse eripära, kõike seda väikeste pudipadi. Veel halvem muidugi, kui sõnades «ei tegele» pesitseb alahindav suhtumine algklassides õpetamise keerukusse, aga keskastmesse jõudnud õpilaste edutuse põhjusi aetakse taga siiski algklassidest.

Tõsiasi on, et valdav enamik koolidirektoritest ja õppealajuhatajatest (seekord eelistan tarvitada tõrjutud ametinimetust ametlikule direktori asetäitjale õppe-kasvatustöö alal) valdab hästi pedagoogika, psühholoogia ja metoodika üldtõdesid ning oma eriala, aga nad ei ole algõpetuse spetsialistid. Ega peagi olema. Ometi lasub neil kohustus algklassiõpetajate tööd suunata, noori õpetajaid juhendada, analüüsida kooli algõpetust tervikuna, aineti, klassiti ja õpetajati; nad evivad õigust seda kontrollida. Tekib ilmne vastuolu — spetsialisti, s. o algklassiõpetajaks (kõrg) koolitatu töösse sekkub, selle kvaliteedi üle «võimutseb» ebapädevus. Kuni pole eluõigust võitnud tõde, et kõige tõhusam, tööd edendavam on enesekontroll, võib sellest johtuda ebasoovitavaid tagajärgi: asjatud pingeseisundid, õpetajate õpetamiviisides vigade leidmine, mis vead ei olegi, tunde ja muid töötahke, samuti õpetamist-kasvatamist tervikuna analüüsitakse ebaobjektiivselt või pinnapealselt, eristamata olulist kõrvaltähtsast, jäetakse lüngad tähele panemata, nõu andmata, meetmed võtmata. Eriti ohtlik on reformitavas koolis, kus algõpetusele on pandud vastutusrikas rõhuasetus, see, kui algklassid jäävad koolijuhtkonna vaateväljas sootuks tagaplaanile.

On's seda võimalik ennetada? Viljandimaal proovitakse. Haridusosakonna, täpsemini tema metoodikakabineti algatusel pandi muna õpetama kana ehk tõsisõnu käima koolijuhtide kogemuskool — praktilised õppused, seminarid, mille eesmärk on õpetada tundma algõpetuse eripära. Alustati mullu ja «algõpetuse kogemuskooli» kohustati astuma kõiki 8klassiliste ja keskkoolide juhte, välja arvatud need, kellel algõpetuses eriharidus. Viimaseid on rajoonis 3 — Paistu 8kl kooli direktor U. Tuuleveski, Sürgavere 8kl kooli direktor Endla Reimann ja 1. keskkooli direktori asetäitja Elli Toomtalu. Asjade tegelikust käigust ruttasin ette: enne kui koolitust hakkasid saama koolijuhid, nõuti algõpetusse süvenemist haridusosakonna inspektoritelt, et nad koolides olles algklassidest mööda ei vaataks. Kogemuskooli ohjab algõpetuse metoodik E. Tomson.

Esimese praktikumi paigaks valiti Viljandi 5. keskkool ja selles osalesid ainult direktorid. Ülesanne oli kuulata algklassitunde. Et iga aine seab tunni ülesehitusele, eesmärkidele, metoodikavõtete valikule jpm omad nõuded, anti direktoritele eelnevalt tunni analüüsi pidepunktid, mida loomulikult tuli loovalt interpreteerida. Jälgiti õpetaja õpetus- ja kasvatuseesmärkide täitmist, tunni tempot, õpetaja isiksuse mõjusust, tunni emotsionaalsust, hindamist, hinnangute andmist jpm. Iga ainetunni analüüsinäidis lähtus aine spetsiifikast ja klassist (1., 2., 3.).

Tunnid kuulatud, astus iga direktor üles oma analüüsiga. «Oli neidki, kes üpris kimpu jäid ja tõdema pidid, et algklassitund polegi nii mütsiga lüüa, muudkui mine ja kontrolli,» meenutab E. Tomson.

Sellega õppus ei piirdunud. Veel tuli direktoritel loosida endale koduülesanne — üks algõpetusse puutuv teema (nt vihikute vormistamine, oktoobrilaste tegevus, töö lastevanematega, algklassiõpetajate enesetäiendamise vajadused ja võimalused, klassijuhatamine vmt, kokku 10—15 teemat), mida tuli analüüsida oma kooli põhjal, analüüs aga saata haridusosakonda. Nende läbivaatamine tõi mitmel puhul nähtavale kõrvalise (asetäitja?) abi kasutamise.

Järgmine praktikum toimus juba 3 kooli baasil. Keskkoolide direktorid, kaasas metoodikakabineti juhataja Arvo Kimmel, kogunesid Mõisaküla keskkooli, 8klassiliste omad jaotusid — osa E. Tomsoni saatel Kalmetu 8klassilisse ja teine osa koos kooliinspektor Reet Mammoniga Kolga-Jaani 8kl kooli. Koolid teadsid kuu aega varem, et tulekust kujuneb nende algklasside õppekasvatustöö analüüs, ainult selle vahega, et «koolikatsujateks» hakkavad rajooni koolidirektorid. Iga «inspektor» sai oma ülesande, millest tuli teha kokkuvõte inspekteeritava kooli juhtkonna ees. Näiteks tegid 2 direktorit klassides nn tasemetööd ning analüüsisid nende tulemusi, teiste hinnata jäi tundide efektiivsus, ühtsete nõuete täitmine vihikutes, ainetevaheliste seoste rakendamine jpm.

Pärisinspektorilt ja metoodikutelt saadi vajalikke nõuandeid nii sõnas kui kirjas.

Seminaridel avanes direktoritel soodus võimalus isekeskis nõu pidada 6aastaste koolituleku üle. Kõneainest puudu polnud: ruumid, nende remont, kõikvõimalikud hanked, aga ka eesseisva töö sisuline pool, õpetajate valik ja ettevalmistamine, lastevanemate nõustamine. Mitu pead on mitu pead, pealegi kui ideede panka tegid panuseid 6aastaste õpetamises kogenud, katsekoolide juhid.

Selle aasta aprillist «võeti käsile» õppealajuhatajad. Esmalt tuldi üle rajooni kokku Suure-Jaani keskkooli. Seminari teema «Sisekontroll» kohta kuulati põhjalikku ettekannet Viljandi 1. kk õppealajuhatajalt Elli Toomtalult.

Uus teema kasvas välja rahva hulgast. Käidi tutvumas 6aastaste õpetamise õppe- ja olmeoludega Viljandi 3. 8-klassilises koolis. Rahuloluks ei olnud põhjust ning nii avaldatigi soovi näha neid teisteski koolides. Vastu tulles rahva soovile, viis metoodikakabinet õppealajuhatajad ühepäevasele ringsõidule, millest osavõtuks ka allakirjutanu lahke loa sai. Huvitav, teaberohke ja kogemusi rikastav oli tutvus Pärsti algkoolilasteaia, Nuia keskkooli, Kõpu 8kl kooli ja Viljandi 8. lastepäevakoduga, kus õpivad Viljandi 1. kk 2 kuueaastaste 1. klassi. Igas eri koolitüübis võimaldus näha 6aastaste õpilaste õppe- ja olmeolude erinevaid lahendusi. Igaühel omamoodi, kuid nõuetekohaselt, hästi.

Pärsti algkoolis-lasteaias (direktor Arle Aren) kinnistus veelgi mõte, et kuldkirjas peaksid meie kooliajaloos jäädvustuma ühismajandite, nende juhtide ja töömeeste nimed, kelle edumeelsus, helde toetus ja töö on teinud võimalikuks paljude maakoolide uuestis

ABIKS ÕPETAJAILE

NSV Liidu geograafia kursuses õpitakse 7. klassis tundma 7 tunni ulatuses loodusplirkondi ning 8. klassis 16 tunni jooksul majanduspiirkondi ja liiduvabariike. NSV Liidu peamisi loodusplirkondi — Ida-Euroopa lauskmaad, Karpaate, Krimmi ja Kaukaasiat, Uuralit, Lääne-Siberit, Ida- ja Kirde-Siberit, Lõuna-Siberi mäestikuala, Kaug-Ida ning Kesk-Aasiat ja Kasahstani — saab võrdlemisi edukalt õpetada 1985 ilmunud A. Solovjovi, N. Diki, G. Karpovi ja I. Matrussovi NSV Liidu füüsilise geograafia õpiku järgi. Hoopis keerulisem on aga õpetada juba ilmumise ajal (1983) vananenud K. Strojevi, M. Kovalevskaja ja V. Romi NSV Liidu majandusgeograafia õpiku alusel. Seoses sellega alustamegi järgnevalt NSV Liidu majanduspiirkondade käsitelu.

I. Majanduspiirkondade võrgu kujunemine

Looduspiirkondade ja majanduspiirkondade piirid ei lange kokku NSV Liidu ega ka ühegi teise riigi territooriumil, sest ühed on eraldatud loodusgeograafilistel, teised aga majandusgeograafilistel põhimõtetel. Loodusgeograafiline liigestus tugineb loodusprotsessidel, mis toimivad inimesest sõltumatult. Tõsi küll, inimene on loodust mõjustanud, kuid see mõju ei määra looduse piirkondlikku üldarengut.

Majanduspiirkonna tekkeks on vaja loodusprotsessides välja kujunenud piirkondade — maiskondade ja maastike — asustamine ja hõlvamine inimese kui põhilise majandusteguri poolt. Hõlvamine on toimunud mitmes järgus ja astmes. Ühiskonna arengu algaegadel oli inimese sõltuvus loodusest väga suur, sest tegeldi põhiliselt koriluse, küttimise ja kalapüügiga. Meie metsavööndis elasid inimesed siis loodusveekogude — jõgede ja järvede ääres. Edasi toimus üleminek anastavailt elatusaladelt viljelusmajandusele. Hakati pidama kariloomi ja kasvatama vilja. Siis asustati ja põllustati metsavööndi veelahkmealad. Endiste metsade kohale kujunesid ulatuslikud asustatud alad. Nende ulatus sõltus suuresti loodustingimustest — pinnaehitusest, niiskusoludest ja mullaviljakusest. Majanduse täiustamine aga jätkus. Hakati kaevandama ja töötlema maavarasid, arenes käsitöö. Nii kujunes tööjaotus eri piirkondade vahel ning hakati kaupa vahetama. Osa asulaid hakkas silma paistma mittepõllumajandusliku tegevusega ning neist arenesid linnad. Nad olid käsitöö- ja kaubanduskeskused, hiljem ka tööstus- ja teeninduslinnad. Soodsama asendi ja arenemistingimustega linnadest said talitlus- ehk funktsionaalpiirkondade keskused. Nad etendasid juhtivat osa väiksemate linnade ja põllumajanduspiirkondade suhtes. Need linnad olid, kasutades vene nõukogude majandusgeograafi Nikolai Baranski (1881—1963) väljendust, majanduse «komandopunktid». Need keskused said arenguks vajalikku toorainet ja täiendavat tööjõudu oma mõjupiirkonnast, mis omakorda tarbis linna pakutavaid tööstustooteid ja teenuseid. Ühiskonna edasisel arengul rajati uusi ühendusteid, mitmekesistusid tööstus ja teenindus. Inimene suutis juba asustada ka seni ebasobivaiks peetud maaalasid, selliseid, mis olid põllumajanduseks täiesti kõlbmatud. Kujunesid uued linnad, mis polnud enam endiste maa-asulate (külade, alevike) edasiarenemise tulemuseks. Selliseid linnu on NSV Liidus rohkesti. Nad paiknevad kas teedesõlmes, maavara leiukoha või energiaallika juures. Näitena varasemast ajast võiks tuua Peterburi, praeguse Leningradi, mis rajati Peeter Suure korraldusel 1703 Neeva jõe soisesse suudmesse. Märkigem, et **neva** on sama, mis meie **nõva**, 'soine vooluvee säng'. Miks just sinna? See oli veeteede, tollal põhiliste kaubateede, lõikumiskoht. Pealegi oli teatud ajalooline kogemus. Samas kohas oli u 1300 rajatud Maankruunu ehk Landskrona ja 1611 ehitatud Nevanlinna ehk Nyeni asula. Peterburist kasvas suurlinn, mis oli üle 200 aasta Venemaa pealinn. Tänapäeval on Leningrad suuruselt teine linn NSV Liidus.

Niisiis tekivad inimese majandustegevuse piirkondlikul eristumisel eriilmelised majanduspiirkonnad. Majandusgeograafia ülesanne on nende piirkondade väljaselgitamine ja uurimine ning edasine loov rakendamine ühiskonna arenguks. Kooligeograafias ei õpita tundma kõiki inimtegevuse vorme ja nende territoriaalväljendusi, vaid piirdutakse rahvastiku ja linnade ning põhiliste tootmisalade (tööstus, põllumajandus, veondus) paigutuse ja vastastikmõju väljaselgitamisega eri piirkondades. Veel ei ole kooligeograafiasse jõudnud teenindus- ja sotsiaalsfääri geograafiline tundmaõppimine.

Ajaloost on teada, et Vene rahvusriigi kujunemine langeb ühte maailmaturu moodustumise algusega. Venemaa väikelinnade ümber kujunenud turud liituvad suuremateks piirkondlikeks turgudeks, mille piirid kulgevad alguses mööda endiste vürstiriikide ja vürstkondade piire. Hiljem lülituvad piirkondlikku tööjaotusse uued riigiga liidetud maa-alad. Vene nõukogude majandusgeograafi Julian Sauškini (1912—1983) uurimuste kohaselt hakkasid majanduspiirkondade alged kujunema lina ja kanepi kaubatootmisel. Et iga piirkondliku turu majandusbaasi moodustasid metalli sulatamine, soola tootmine ja linakasvatus, olid turud alguses üksteisega vähe seotud. Alles XVII saj hakkasid nad liituma ülevenemaaliseks turuks keskusega Moskvas. XVIII saj ühendatakse Venemaa uus pealinn Peterburi Võšni Volotšoki veetee abil Kesk-Venemaa turuga. J. Sauškini järgi olid tollal Venemaal kaheksa majanduspiirkonna alged. Selgeimate piiridega neist oli maailmakuulus mäetööstuslik Uural.

XVIII ja XIX saj tegelesid majanduspiirkondade väljaselgitamisega üksikud entusiastidest teadlased, nagu V. Tatištšev, M. Lomonossov, A. Radištšev, K. Hermann, K. Arsenjev, H. Ogarjov, H. Muravjov ja P. Semjonov-Tjan-Šanski. Feodaalkütkeis olevat riiki aga nende tööd ei huvitanud. Riikliku tähtsuse omandas majanduspiirkondade küsmus alles Nõukogude riigis. Majanduspiirkondade uurimise ja väljaeraldamise teooria põhiseisukohad lähtuvad V. I. Lenini töödest. Nii on töös «Kapitalismi areng Venemaal» (1899) uuritud majandusprotsesse ajaliselt ja ruumiliselt, kusjuures neid on alati seostatud ühiskondlike suhete ning tootlike jõudude arengutasemega. Metodoloogia ja uurimismetoodika seisukohalt on olulised Lenini töö «Uusi andmeid kapitalismi arengu seadustest põllunduses» (1917), mis käsitleb Ameerika Ühendriikide majanduspiirkondi, ning juba Nõukogude Venemaa materjalidel kirjutatud «Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded» ja «Teaduslik-tehniliste tööde visand».

NSV LIIDU MAJANDUS-PIIR-KONDADE ARENG

Juba GOELRO, Venemaa riikliku elektrifitserimise plaan, hõlmas ka majanduspiirkondade küsimusi. Selles osutati, et rahvamajanduskooslus riigi eri osades muutub vastavalt geograafilistele, ajaloolistele jt tingimustele, mistõttu peeti vajalikuks maa «jaotada majanduslikult iseseisvateks üksusteks ehk rajoonideks». Nii hakati vene keeles kasutama sõna район, mis muutus peagi ülilevinuks. GOELRO plaanis esitati majanduspiirkondade probleem tihedas seoses maa elektrifitseerimise üldiste alustega. Nii kavatseti majanduspiirkondades (rajoonides) luua suured jõujaamade süsteemid. GOELRO plaanis oli eraldatud kaheksa üksust — Põhja-, Kesk-, Tööstus-, Lõuna-, Volga, Uurali, Kaukaasia, Lääne-Siberi ja Turkestani rajoon. Kaht viimast käsitleti vähem detailselt ning riigi ülejäänud maa-ala oli rajoonide võrgust esialgu välja jätetud, sest sinna polnud elektrijaamade ehitamist ette nähtud. GEOLRO plaaniga olid vahetus seoses Riikliku Plaanikomitee poolt 1920. aastate algul tehtud majandusrajoonimise tööd. Lähtudes Lenini seisukohast, mis käsitleb rajooni ühiskondlik-majandusliku nähtusena, formuleeriti põhilised metodoloogilised seisukohad majandusrajoonimise osast sotsialistlikus majanduses ning moodustati maa terviklik rajoonide süsteem. Majandusrajoonimise küsimused töötas läbi Mihhail Kalinin. Antud määratlusest nähtub, et rajoon on «omapärane ja majanduslikult võimalikult terviklik maa-ala, mis loodusiseärasuste, kultuuripärandi ja elanikkonna tootmisalase tegevuse ettevalmistuse kombinatsioonilt kujutab endast teatud lüli rahvamajanduse üldises ahelas». Rõhutati veel, et majandusrajoon pole riigi territooriumi isoleeritud osa. Riikliku Plaanikomitee rajoonimises arvestati tootlike jõudude paigutamise perspektiive ja sotsialistliku majanduse ülesehitamise ülesandeid, erinevalt revolutsioonieelsetest teadlastest, kes rajoonisid eranditult tunnetuseesmärkidel. Rajoonid eraldati selliselt, et mitmekesised kohalikud varud leiaksid võimalikult täielikumat kasutamist. Seda põhimõtet hakati nimetama energeetiliseks printsiibiks. Igal rajoonil pidi olema küllaldaselt loodusvarasid oma energiabilansi ülesehitamiseks. Iga rajoon pidi olema kombineeritud tootmistervik, omamoodi iseseisev majandusorganism, mis on otstarbeka tööjaotuse alusel pidevas koostöös teiste rajoonidega. Majandusrajoonide väljaeraldamiseks uuris Riiklik Plaanikomitee üksikasjaliselt loodusvarasid, rahvastiku tihedust ja jaotust, eri piirkondade tööstuslikke ja tehnilisi väärtusi, veondusolusid ning majanduskeskuste paiknemist. Majanduspõhimõtete kõrval arvestati ka rahvus- ja halduspõhimõtteid: esimesel juhul etnilist koosseisu ning ajaloolisel kujunenud iseärasusi tootmises ja olmes, teisel juhul aga majanduspiirkonna vastavust kehtivale halduspoliitilisele jaotusele.

Riikliku Plaanikomitee töö tulemusena jaotati riik 1921—1922 21 suurmajanduspiirkonnaks ehk majandusrajooniks. Edaspidi muutusid majandusrajoonide piirid seoses NSV Liidu, liiduvabariikide, autonoomsete vabariikide jt autonoomsete alade moodustamise ning 1930. a haldusreformiga. Suurt mõju avaldasid partei XVIII kongressi otsused (1939) kolmanda viisaastaku uusehituste paigutamisel. Suure Isamaasõja eel eraldas Riiklik Plaanikomitee 13 suurt majanduspiirkonda. Läheneva sõjaohu tingimustes oli põhitähelepanu pööratud isevarustamise printsiibile, mistõttu väljaeraldatud piirkonnad olid küllaltki suured. Selline skeem jäi kehtima ka pärast sõda, IV—VI viisaastakul.

Pärast partei XX kongressi (1956) võeti 1957 vastu otsus minna tööstuse harukondlikult juhtimiselt territoriaalsele ning moodustati rahvamajandusnõukogud. Tööstust hakati juhtima olemasolevate halduspoliitiliste üksuste kaupa. Neist kujundati nn administratiiv-majandusrajoonid. 1957 oli nende arv 104. Seejärel hakati neid suurendama ning 1963 langesid mitmed juba suurmajandusrajoonidega kokku. 1965 rahvamajandusnõukogud likvideeriti.

Majandusrajoonimise uus etapp algas partei XXII kongressil (1961) vastu võetud NLKP programmiga. Kasvas territoriaalplaneerimise osatähtsus ning täiustusid piirkondade vahelised tootmissidemed. Kehtestati uus 18 suurmajanduspiirkonna süsteem. Majandusrajoonidest väljapoole jäi Moldaavia NSV, mida ei saanud rahvuspõhimõttel liita ühegi Ukraina NSV majanduspiirkonnaga.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusega 19. novembrist 1982 jaotati ulatuslik Looderajoon kaheks — Loode- ja Põhjarajooniks — ning viidi Baškiiri ANSV Volgamaa majandusrajoonist taas Uurali koosseisu. Nii tõusis ametlike majandusrajoonide arv 19ni. Moldaavia on endiselt rajooniväline majandusüksus. NSV Liidu 70 tööstusharust on igas majanduspiirkonnas esindatud vähemalt 60 haru. Juhtivates tööstusharudes on kõikumine rajooniti küllaltki suur — 5st 22ni. Vähem on neid NSV Liidu ida- ja kaguosas. Majandusrajoonide piirid on enamasti määratud majandusharude paigutusareaaliga. Arvestatud on ka loodusvarasid, asustuse iseloomu jt olulisi tegureid.

Nagu eeltoodust järeldub, on NSV Liidu rahvamajanduses suurt tähelepanu pööratud suurmajanduspiirkondade (vene keeles крупный экономический район) võrgu kujundamisele. Kuni 1970ndate aastate lõpuni olid need ka ainukesed ametlikud majanduspiirkonnad. Siis tuli vene keeles kasutusele uus mõiste экономическая зона. Eestikeelses NSV Liidu majandusgeograafia õpikus (1983) hakati neid kui rajoonide kogumit tähistama mõistega «majandusrajoonistu». Et lähestikku paiknevad majandusrajoonid on üksteisega tihedalt seotud ning moodustavad samuti teatud majanduspiirkondi, siis rahvamajanduse praktikas on neid kasutatud plaanieelsetes uurimistes pikaajalise prognoosimise ning tootmise ja tarbimise bilansside koostamisel. Ühes möödunudaastases kirjutises (NÕ 30. 02. 1985) olen vaadelnud selliseid üksusi ning nimetanud neid «allrajoonistuteks». Vahepeal on hakanud kehtima uus kooligeograafia programm. Selle järgi tuleb NSV Liidu piirkondlikku majandusgeograafiat õpetada mitte enam ametlike majandusrajoonide, vaid nende rühmade kaupa. Nii tekibki küsimus, kuidas neid rühmi eesti keeles nimetada. Nimetus ei tohiks olla liiga keeruline ja võõrsõnaline. Heitkem nüüd veel kord pilk majanduspiirkondade astmestikule.

Praegu on NSV Liidus järgmine majanduspiirkondade astmestik.

1. Majanduse ja kultuuri erinevuste alusel jaguneb riik kolmeks suureks osaks. Nimetame neid (seniste rajoonistute asemel) lihtsalt NSV Liidu lääne-, ida- ja kaguosaks ehk vastavalt Lääneks, Idaks, Kaguks.

2. NSV Liidu lääneosa ehk Lääs jaguneb programmi järgi viieks ametliku majandusrajooni rühmaks. Nimetame neid Läänemere-Valgevene, Kesk-Venemaa, Musta mere — Kaukaasia, Volga-Uurali ja Põhja-Venemaa majanduspiirkonnaks. Soovi korral võib neid kutsuda ka rajoonistuteks. Nii et: NSV Liidu lääneosas on viis majandusrajoonistut. Ka NSV Liidu ida- ja kaguosa võiksid siis olla rajoonistud, sest neil puudub Läänele iseloomulik vahepealne aste.

3. Igas sellises (v. a Põhja-Venemaa) majanduspiirkonnas (rajoonistus) on mitu ametlikku majanduspiirkonda (rajooni), mida nüüd enam kooligeograafias eraldi ei õpetata. Küll aga tuleb õpetada liiduvabariike.

4. Liiduvabariigid on teatavasti väga erinevat suurusjärku. Vene NFSV kohta saab õpiku põhjal anda üldiseloomustuse, tema eri osi aga õpetatakse majanduspiirkondade juures. Balti liiduvabariigid ja Valgevene peavad õpilastele selgeks saama Läänemere-Valgevene majanduspiirkonna, Ukraina, Moldaavia ja Taga-Kaukaasia vabariigid Musta mere — Kaukaasia ning Kasahstan ja Kesk-Aasia vabariigid Kagu majanduspiirkonna õpetamisel. Täpsemalt käsitleme neid küsimusi edaspidi.

OTT KURS

Tehnovahendite tarkvara parema kasutamise propageerimiseks korraldas TRÜ õppetehnika- ja metoodikateenistus 18.—28. novembrini oma ruumides näitusdemonstratsiooni. Eksponeeritud olid need lüümiku- ja slaidikomplektid koos üliõpilastele mõeldud jaotusmaterjalide või trükitud õppevahenditega, mis äratasid Vilniuses tehnovahendite piirkondlikul konverentsil üldist huvi.

Eksponaatide autoreid oli üle neljakümne, esindatud olid peaaegu kõik TRÜ teaduskonnad, lisaks veel elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labor personaalarvutiga «Tartu» ja üliõpilaste kompleksne teaduslik uurimisbüroo õppekomplektiga «Mikroprotsessortehnika». Oli ka teemanurk «Lüümikuvalmistamise juhendid, vahendid ja materjalid». Suurt rõhku oli pandud eksponeeritud lüümikukomplektide vormistusele. Ligi paarsada kõrgkooli õppejõudu, põhiliselt üliõpilast, aga ka TPIst, EPAst ja TPedIst sai näitusega tutvudes lüümikute valmistamise ja kasutamise uusi kogemusi, kuid tõenäoliselt ka mõtteid ja eeskuju oma materjalide vormistamiseks.

ELGA TAMM

REPLIIK KOOLIALMANAHHIDE ASJUS

Viimasel ajal räägitakse ja kirjutatakse palju sellest, et koolialmanahhide puudumine takistab oluliselt õpilaste kirjandusliku omaloomingu viljelemist.

Selle väite lükkab ümber Tartu 2. keskkooli 10 aasta pikkune kogemus — just almanahhi puudumise ajal elavnes omaloominguline tegevus tunduvalt. Veel pole kuulnud, et mõni õpilane almanahhi puudumise tõttu kirjutamisest keelduks. See on rohkem õpetajate jutt, õigustus muudel põhjustel tegemata jäänule.

Kui kutsuti ellu Eesti NSV Raamatuühing, koondusid selle lipu alla ka peaaegu 500 Tartu 2. kk õpilast ja 48 õpetajat. Raamatusõprade töö läbimõeldud korraldamine, kõigi kirjandusõpetajate üksmeelne koostöö ja raamatukogu kujunemine selle keskuseks meelestasid kaasa tulema. Töö sisuks said loomingulised konkursid — luuletused, eksliibrised, mälestusviidad, järjehoidjad, illustratsioonid, plakatid jms. Harvem korraldame konverentse, kus üks loeb paberilt referaati ja teised sosistavad omavahel juttu.

Luulekonkurssidega oleme juhindunud ajakirjade «Täheke» ja «Pioneer» ning ajalehe «Säde» võistlusjuhenditest. Nimetatute žüriid on igal aastal (jutt on raamatuühingu eksisteerimise ajast) saanud 30—50 luuletust, mis koolikomisjon on välja valinud. Almanahhi puudumine ei ole takistanud nende kirjutamist.

Ajakirjanduses on ilmunud 200 meie kooli õpilaste luuletust. Seda viimase 6 aasta jooksul. Kui

selline viljakus oleks saavutatud varem, näeks trükivalgust võibolla juba 1000. luuletus.

Meeldiv on märkida, et noortele on köitev eeskuju vanaduspuhkusel olev meie endine matemaatikaõpetaja Leida Karindi, kes on hakanud luuletusi kirjutama. Tema värsse on korduvalt avaldanud ajalehed «Nõukogude Õpetaja» ning «Kodumaa».

Väga harva leiame laste- ja noorteajakirjanduses teiste Tartu koolide õpilaste töid. Meie kooli õpilase 100. luuletuse trükis ilmumise puhul korraldasime luuleõhtu, kutse sellele said igast Tartu koolist 5 õpilast, kohale tulid ainult 5. keskkooli luulehuvilised. Millest see kõneleb?

Teine sügavamalt küntud vagu meie omaloomingupõllul on eksliibriste joonistamine. Tartu 2. keskkoolil on 216 endist ja praegust õpilast, kellel on oma raamatutesse sisse kleebitud trükitud raamatumärk. Ka neid proovisime Tartu koolides levitada. Peale pedagoogikakooli ja 14. keskkooli ei tundnud nende vastu keegi huvi. Millest see kõneleb? Ent nende loomise rõõmu almanahhi puudumine küll kahandanud ei ole.

Eelmise õppeaasta III veerandil toimus meie koolis Eesti NSV rahvakirjaniku Friedebert Tuglase 100. sünnijuubelile pühendatud omaloominguvõistlus. Eesti NSV Raamatuühingu žürii sai meilt ligemale 200 tööd sõnas ja pildis, mis juunikuus olid raamatuühingu saalis näitusel. Kui koolil olekski olnud almanahh, poleks seegi neid oma kaante vahele suutnud mahutada.

Kümne aasta jooksul on meie õpilaste omalooming toonud vabariiklikelt konkurssidelt 12 esiauhinda ja palju muid kohti.

Tõsi, oli aeg, mil koolide almanahhid ei saanud ilmuda. Kuid ükski eeskiri ei keelanud omaloomingumapi avaldamist. Meie nii tegimegi. Kooli 75. aastapäevaks ilmus õpilaste eksliibrisevihik ja 80., mida tähistasime 14. oktoobril, tuli trükist meie raamatusõprade luule- ja eksliibrisemapp.

See repliik ei taha pidurdada koolialmanahhide taassündi, hea ikka, kui nad olemas on. Ent nende puudumine ei takista omaloomingu viljelemist koolis.

JAAN MITT,
Tartu 2. keskkooli
kirjandusõpetaja

NEID KOKKU TOOB OMAKOOLITUNNE

Elemisel nädalavahetusel tähistas Tallinna 24. keskkool oma 30. aastapäeva. Kuid selle kooli ajalugu on pikem, kool on tegutsenud eri nimetustega ja mitmetes hoonetes 1914. aastast alates. Nii et 3 aasta pärast — 1989. a võiks ta tähistada 75. aastapäeva. Seega märgiti 30 aasta möödumist sellest, kui kool sai nimetuse — Tallinna 24. keskkool ja asus praegusesse koolimajja Kalinini t 102a.

Veidi ajaloost. Kool avati 1914. a Tallinna Laevaehitustehase ja Vene-Balti Laevaehitustehase ühiselamus 2 klassi ja 83 õpilasega. Esimene koolijuhataja oli Boris Orav. I maailmasõja ajal evakueeriti kool Venemaale. 1921. a avati uuesti ja 1923. a nimetati Tallinna 26. algkooliks, 1944. a Tallinna linna 26. mittetäielikuks keskkooliks. Töötas kuni 1947. aastani kakskeelsena, siis sai vene õppekeelega klassidest II vahetuses iseseisev 33. kool. 26. mittetäielik keskkool jäi 10 klassikomplektiga. Direktoriks määrati Alma Kaik, esimene kommunist selles koolis.

Kolme endise õpilase nimi on kantud kooli mälestustahvlile: kommunistlik noor Lembit Arju, langes Kiviloo lahingus 1941. a; Elmar Serman, langes Kuramaal 1945. a ja Richard Jullis, langes Velikije Luki all.

1. septembrist 1956 sai 7aastasest koolist Tallinna 24. keskkool oma praeguses koolihoones. Moodustati kakskeelne kool, kus oli 27 klassikomplekti üle 1000 õpilasega. Sellest ajast peale on õppeasutus töötanud keskkoolina ja 30 aasta jooksul on kujunenud endiste ja praeguste pedagoogide jt töötajate visa töö tulemusena välja tema praegune nägu. Keskkooli esimene direktor oli Salme Vapper. 1964. a moodustati vene õppekeelega klassidest iseseisev Tallinna 15. keskkool.

Tallinna 24. keskkooli direktorina on töötanud tuntud koolimehed Endel Holm, Harri Kelder, Ants Kuutma ja Jaan Pikas, kooli on juhtinud ka Viivi Läll, Rasmus Kivila ja Railo Paun. Alates 5. detsembrist k.a, keskkooli 30. aastapäeva tähistamise päevast alates asus direktoriametisse kooli endine kasvandik, töö- ja kunstiõpetuse õpetaja kutsega noor pedagoog Urmas Raidma.

1960. aastail töötas koolis edukalt tarbekunstiring õpetaja Leo Tõnissoni juhendamisel. Mitmed selle ringi liikmed on jäänud kunstiga seotuks senini. Nende tööd äratasid tähelepanu ülevabariigilisel õpilastööde näitusel ning Haridusministeeriumi kunstiõpetuse komisjoni liikmed soovitasid koolis hakata õpetama rakendusliku suunaga süvendatud kunstiõpetust alates 1. klassist. Algas õppeprogrammide väljatöötamine ja tarbekunstiklassidele spetsiaalse juurdeehituse projekteerimine. 1965. a 1. septembrist alustas tööd Haridusministeeriumi kinnitatud 1. tarbekunstikallakuga süvaõppega klass, millega pandi alus tarbekunsti süvaõppele meie vabariigi koolielus. 1966. aastal avati tarbekunstikallakuga 9. klass. Seega 20 aastat on üks 9. klassidest komplekteeritud tarbekunstihuvilistest. Soovijaid on alati rohkem, kui suudetakse vastu võtta. Klassi põhituumik koosneb enamasti Kopli õpilastest ja seega on kunstiklassidel olnud oluline missioon Tallinna ühe suurema tööstuspiirkonna esteetilisel ja eetilisel mõjutamisel.

Tööstusettevõtete lähedus koolile lõi tarbekunsti eri liikide viljelemiseks soodsad tingimused. Kooli šeffettevõteteks peale kalurikolhoosi «Majak» ja Sommerlingi nim sovhoosi on olnud kombinaat «Ars», Ehituskeraamika Tehas, «Standard» ja «Tarbeklaas», kelle abi materjalide ja seadmetega varustamisel ning õppepraktika korraldamisel võimaldas anda õpilastele ka kutseoskusi.

Aasta-aastalt on tõusnud nende klasside õppe-kasvatustöö efektiivsus, õpetajate ja õpilaste töö kvaliteet. Õpilaste töid on eksponeeritud kõikides vennasvabariikides ning USAs, Kanadas, Soomes, Rootsis, Norras, Saksa DVs, Bulgaarias, Poolas, Ungaris, Alžeerias, Gineas jm, ja need on leidnud tunnustust. Tarbekunsti õpetamise kogemustega on käinud koolis tutvumas kunstikasvatuse spetsialistid ja kunstihuvilised teistest liiduvabariikidest ning välismaalt.

1969. aastast on kooli lõpetanud 17 tarbekunstikallakuga klassi 550 õpilasega. Neist ligi 100 on suundunud ERKIsse ja 35 TPedIsse kunstiõpetuse erialale. ERKIst on tulnud tagasi kunstiõpetajaks Darja Verpson ja TPedIst Urmas Raidma.

1973. a algas õppetöö juurdeehitises, alustati ainekabinettide rajamist, milles lõid peale õpetajate ja õpilaste agaralt kaasa ka lapsevanemad ja šefid. 1970. aastate lõpul sai kool endale töö- ja puhkebaasi Saastnas, kus hakati korraldama ka tarbekunstiklasside maalilaagreid.

Tallinna 24. keskkooli on lõpetanud 26 lendu. Täissaal kooli aastapäevaaktusel J. Tombi nim Kultuuripalees, kaasaelamine tervitustele, esinemistele ja taaskohtumise rõõm näitasid, et pole unustatud oma kooli, kus on õpitud ja töötatud aastaid koos. Peaaegu iga lend oli arvukalt esindatud, nende keskel kindlasti ka klassijuhataja. Käsu peale ju kooliaastapäevale ei tulda, õpetajaid ja õpilasi seob ühtekuuluvustunne, omakoolitunne.

Eesti NSV Haridusministeeriumi õnnitlused ja tänukirjad andis koolile ja õpetajaile üle ministri asetäitja Kalju Luts. Kooliperet tervitasid ka rajooni parteikomitee ja komsomolikomitee, VÕTi, PTUI, Tallinna linna ja Kalinini rajooni haridusosakonna, Eesti NSV Kunstnike Liidu, šeffettevõtete, lastevanemate komitee, vabariikliku kunstiõpetuse komisjoni, vilistlasnõukogu jt esindajad. Endiste direktorite nimel õnnitles Viivi Läll.

Tänu- ja aukirjad anti mitmetele staažikatele koolitöötajatele. Kõige rohkem tuli neid vastu võtta kunstiklasside asutajal ja nende töö kauaaegsel eestvedajal Leo Tõnissonil.

Kontsertosas esinesid kooli taidlejad, vilistlased ja õpetajad. Selles oli eriti imetlusväärne lastearsti, kohakaaslasena koolis ringijuhina töötava M. Koeli tulemusrikas tegevus liikumisrühmade ja tantsuringide juhendajana.

Kuigi palju kõneldi selle kooli kunstiklasside tähtsusest, ei maksa tavaliste klasside lõpetanutel solvuda. Ka sealt on võrsunud tubli täiendus teadus-, haridus-, kultuuri-, tervishoiu-, tööstus- jm erialadel töötajaile. Tarbekunstikallak on andnud koolile oma palge, mis teda teiste õppeasutuste hulgast eriti esile tõstab.

Seda kooli on väga vaja meie lastele, haridusele, kultuurile, rahvamajandusele.

JUHAN SEPP

VEEL KORD VÄHEMATE VENDADE KAITSEKS...

22. nov toimus Loodusesõprade Maja järjekordne joonistusvõistlus. Kokkuvõtted tehti 28. nov.

Eelvoor koolis tõstab alati esile probleemide tulva. Oma kivikest ma ei taha visata nende kapsaaeda, kes midagi on teinud, vaid neile, kes midagi tegemata jätnud.

Meil on sageli juttu globaalsetest looduskaitse probleemidest, neist on huvitav rääkida ja see ei puuduta otseselt kedagi. Looduse kaitseks astutakse välja ka siis, kui kahju saab rubladesse ümber arvestada.

Looduse kahjustaja ja reostaja hakkab välja kujunema juba lapses. Salliv suhtumine igasugusesse korralagedusesse, kulu põletamisse, loomade piinamisse, kodüümbruse reostamisse jms soodustavad seda. Need iga päev meie silma ja südant riivavad nähtused leiavad kujutamist ka laste joonistustes. Tavaliselt kaasnevad sellega vestlused, mis jõuavad ühte punkti välja: kui panen lastele ette, et nad ei läheks ükskõikselt mööda looduse rüvetajatest ja loomade piinajatest, siis vastus on üks — see ei huvita täiskasvanuid, keegi ei tule appi.

Sõnad, millel pole katet tegudes, hävitavad varsti ka meie lastes soovi loodust kaitsta.

Palju on juttu vee defitsiidist, kuuma vee kullahinnast. Samas on nädalaid ja kuid veetorustikud parandamata. Saunades jooksevad kraanid ja radiaatorid. Kui küsida saunatädilt, miks parandajat välja ei kutsuta, vastab ta, et on kutsutud ja hea, kui nädala pärast tuleb.

Olime lastega joonistamislaagris Aegviidus. Kui hakata asulast loodusesse minema, tuleb enne ületada prügimägede tsoon. See ümbritseb kõiki meie asulaid, raudteejaamu. Paljud on olmejäätmete mäe otse oma klanitud krundi piirdeaia taha rajanud. Õpilastega sellel tehismaastikul turnides tuli mõte mõne kõrgema koha pealt neile väike kõne pidada. Sellest, et meil on looduse kaitseks palju tehtud, paljud on trahvi maksnud jms. Nii soovitas mul laste küsimustele vastata keegi selle ala spetsialist.

Loomi jaotatakse headeks ja halbadeks, kui mitte otse välja öelda, et kasulikeks, söödavateks ja nendeks, keda võib igasuguste vahenditega välja tõrjuda. Pikemat aega loomaaias rebase puuri juures olles (joonistasin teda oma töö jaoks) pidin järjest kuulama laste halvakspanu selle inimeste kätte vangi sattunud vaese looma suhtes; teda süüdistati kõikvõimalikes pattudes. Üks laps süüdistas rebast isegi puuri põhjas olevate kruusakivide varguses. Selle asemel, et imeks panna, kuidas see kaval metsloom oli oma talitajatesse kiindunud, kuidas igatses tähelepanu ja hoolitsust.

Mis siis veel rääkida harilikust kodukassist, kes nüüd linnastumise ajal väga ebasoodsasse olukorda sattunud, liigseks muutunud. Paljudes peredes on kass või koer lapse mänguasi. Müügilt puudub kirjandus väikeloomade pidamise ja hooldamise kohta. (Saadaval on selle kohane saksakeelne kirjandus, kas ei võiks ka maakeelde midagi ümber panna?)

Saavutusena märgitakse, kui palju on meil hukatud hulkuvaid kasse ja koeri. Siiski on neid meie hoovides rohkem kui teistes Baltikumi pealinnades. Koolivaheajalt tulles jutustavad paljud lapsed piinatud ja vigaseks tehtud loomadest, keda nende usaldus inimese vastu on rängalt alt vedanud. Ei tahaks uskuda, et naabervabariikides neid väikesi loomi veel kümneid kordi rohkem hukatakse. Küllap inimesed ei ole nendega nii vastutustundetud kui meil.

Õpetajad aga jäävad piinlikku olukorda — räägime üht, elu näitab teist.

Minu kirjutuslauale kipub väike triibuline kass. Ta oli raudteejaama juurde maha jäetud koos oma õdede-vendadega. Oli novembri lõpp ja sadas juba lumelõrtsi. Rahumäe koolipoisid peksid nad mõne päevaga surnuks. Selle vigaseks löödud jalaga triibulise sain kätte. Nüüd on tast saanud tore terve kass, kirjutamist pole ta aga kõuts Murri kombel veel ära õppinud, seepärast palub edasi öelda, et keegi ka temataoliste kaitseks välja astuks. Et inimene ei häbistaks ennast oma suhetes loodusega ka siis, kui tegu on näiliselt pisiasjadega.

Laste, meie maa pärijate kasvatamise seisukohalt on kõik võrdselt tähtis.

EVI SEPP

Evi Sepa ja tema õpilaste tööde näitust võite vaadata Laste Loomingu Majas 28. nov.—25. dets.

EVI SEPA JA TA ÕPILASTE NÄITUS

ÕNNITLEME TEID!

Ella Vaas, Palivere erlinternaatkooli endine kauaaegne õpetaja, 80. sünnipäeval.

Voldemar Tosso, Tallinna 22. keskkooli endine õpetaja, 75. sünnipäeval.

Vladimir Blankin, Jõgeva haridusosakonna juhataja asetäitja, 65. sünnipäeval.

Laine Jagoman, Kuuste 8kl kooli koolitädi, 65. sünnipäeval.

Laine Heinsalu, Tallinna 1. keskkooli kauaaegne laborant, 60. sünnipäeval.

Fadme Nedjak, Ordeniga «Austuse märk» 1. Detsembri nim Vabriku lastepäevakodu kauaaegne juhataja, 60. sünnipäeval.

Leontine Vaasa, Tilsi 8kl kooli õpetaja, 60. sünnipäeval.

Ene Branfen, J. Lauristini nim Tallinna 16. keskkooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Silvia Hononen, Pala 8kl kooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Niina Išina, A. Müürisepa nim kutsekeskkooli nr 3 tehniknormeerija, 55. sünnipäeval.

Raja Johanson, kutsekeskkooli nr 13 ühiselamu korrapidaja, 55. sünnipäeval.

Edda Murde, Põltsamaa 1. lastepäevakodu meditsiiniõde, 55. sünnipäeval.

Õilme Nuut, Jüri keskkooli kauaaegne õpetaja, 55. sünnipäeval.

Milvi Šmidt, Kehra keskkooli kauaaegne õpetaja, 55. sünnipäeval.

Vrike Tosso, Alatskivi keskkooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Laine Veidenberg, Nõva keskkooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Malle Väljaots, Muuga 8kl kooli kauaaegne õpetaja, 55. sünnipäeval.

Elsa Vändrik, Tallinna 8. keskkooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Eve Hendrikson, Viljandi 1. keskkooli kauaaegne õpetaja, 50. sünnipäeval.

Heli Ilmjärv, Haapsalu Sanatoorse Internaatkooli kasvataja, 50. sünnipäeval.

Elvi Jallai, Parksepa 8kl kooli direktori asetäitja, 50. sünnipäeval.

Viivi Jõgisu, Viimsi keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

SISUKAS PÄEV PALAMUSEL

Jõgeva rajooni saksa keele õpetajate